P. b. b.

Naš tednik Kronika

kulturno - politično glasilo · svetovnih in domačih dogodkov

Poštni urad Celovec 2 — Verlagspostamt Klagenfurt 2. Izhaja v Celovcu — Erscheinungsort Klagenfurt

LETO XIII./ŠTEVILKA 42 CELOVEC, DNE 19. OKTOBRA 1961 CENA 2.— ŠILINGA

Kmet — steber naroda

Še nikdar se ni toliko pisalo o kmetu in kmetijskem vprašanju kot dandanes. Svet čuti spričo mrzlične industrializacije in mehanizacije gospodarstva, da gre pri tem za obstoj kmetijstva, za njegov obstanek ali propad. In že se oglašajo možje, ki svarijo, naj moderni svet nikar ne zaigra kmetov in kmetijstva, ker bi se s kmetom vred zrušil glavni steber socialnega in gospodarskega reda. Narodi vse bolj spoznavajo veličino vloge, ki jo igra kmet v življenju ljudstev in držav.

Kmet je tudi glavni steber naše slovenske narodne družine. Če listamo v knjigah, ki nam razgrinjajo našo zgodovino od početka do danes, se moramo čuditi, kako malo je v njih govora o kmetih in njihovem pomenu za našo narodno bitnost. Znani so nam slovenski knezi davnine, poznamo vrsto duhovnikov, kulturnikov in politikov iz zgodovine zadnjega stoletja. O kmetih je le malo govora. In vendar je v tisočletjih naše kulturne, socialne, gospodarske in politične zgodovine naš kmet resnični steber naše narodne biti.

Listajmo nazaj v slovenski kroniki! Komaj pred tisočletjem so sprejemali deželni knezi slovenskega in nemškega rodu svojo knežjo oblast iz rok preprostega slovenskega kmeta, ki je sedel na knežjem kamnu pri Krnskem gradu. Kako silen je bil tedanji kmečki ponos, da je bil kmet nositelj suverene, edinstvene demokracije! Iz srednjeveške dobe bojev proti Turkom v deželi nam narodna pesem in izročilo govorita o junaštvu ziljskih, rožanskih in podjunskih kmetov s kmetom Serajnikom in mladim posestnikom Mirkom na čelu. Ko je postajal ob zatonu srednjega veka fevdalizem zemljiške gosposke prenasilen, so se tudi slovenski kmetje z orožjem v rokah borili za pravico svoje samobiti.

Še zadnje petdesetletje našega narodnega življenja: izmed državnih poslancev smo imeli kmeta — Franceta Grafenauerja, ta prekrasni lik samonikle osebnosti ziljskega moža-korenine. Kdo je ostal ob vseh preizkušnjah, tudi po prvi svetovni vojni, slej ko prej na svojem mestu — poleg večine duhovnikov so bili to predvsem kmetje. Vse premalo cenimo to brezprimerno junaštvo naših prednikov, ker ne poznamo več čudne psihoze tedanjih dni, rojene iz splošne demoralizacije vojnih let. V naslednjih desetletjih sledi vrsta kmetov-korenin do današnjih dni: Kraigher Franc iz Štebna, Gril-Jegart s Plaznice, Majer-Ibovnik iz rožanskega Št. Jakoba, Mikl-Mager iz Malošč. In med še živečimi Resman-Tratnik iz Ledinc, Dumpelnik Tomaž iz Štebna, Olip-Kališnik iz Sel in še dolga vrsta neimenovanih stebrov sodobnega življenja. Predočimo si še strahote nacističnih let od krvavih lobniških, obirskih in selskih žrtev pa do nasilnega izseljevanja našega ljudstva z rodne grude: tudi v tej težki dobi je nosil najtežje breme tuje krivičnosti in zle volje v prvi vrsti naš kmet.

Tem dragocenejša sta zlati idealizem in izredna požrtvovalnost naših sodobnih gospodarjev, ker bijejo težek boj za obstoj na svoji zemlji. Povsem jasno je, da kmetijskega vprašanja ne bodo povoljno reševale učene razprave manj ali bolj poklicanih govornikov kmetijskih interesov v deželnih zborih in zbornicah. Ne bo ga dokončno rešila agrarna politika držav in bodi kmetom še tako naklonjena. Ne bo kmeta rešilo pisanje in zapriseganje politikov pred in po novembrskih volitvah. V najtežji dobi njegove zgodovine bo kmeta rešil predvsem njegov zlati idealizem — njegovo bogoljubje, rodoljubje in domoljubje, njegova ljubezen do rodne grude in dela. Ker ljubi zemljo, dom in Boga, bo kmet doprinesel žrtev, da bo še naprej sprejemal manjši košček kruha z mize narodno-gospodarskih stanov. Zato pa sme z vso upravičenostjo zahtevati, da bodo ostali stanovi pripravljeni sami za najskrajnejše žrtve v prid ogroženem kmetijstvu in da bo tudi država ukrenila vse, kar je v njeni moči, da olajša kmetu njegovo težko gospodarsko breme.

Mi pa naj našemu kmetu na tem mestu izrečemo svojo iskreno hvaležnost za njegovo požrtvovalnost in disciplino v našem boju za naš narodni, kulturni in gospodarski obstoj. Ta naša hvaležnost bodi tem iskrenejša, ker — kot izkušnja zgodovine kaže — imamo v kmetu tudi jamstvo naše lepe bodočnosti.

PROGLAS

Kmečka gospodarska zveza in Slovenska kmečka zveza sta se sporazumeli za skupni nastop pri bližnjih volitvah v organe Kmetijske zbornice za Koroško. Vsi bomo volili

Skupnost južnokoroških kmetov
(Gemeinschaft der Südkärntner Bauern)

v krajevne kmečke odbore, v odbore okrajnih kmečkih zbornic in v občni zbor Kmetijske zbornice za Koroško.

Kmečka gospodarska zveza in Slovenska kmečka zveza pozivata vse svoje odbornike in zaupnike, da v vseh občinah pod gornjim imenom pripravijo kandidatne liste za krajevne kmečke odbore. Kandidatne liste morajo biti do 29. oktobra 1961 vložene pri predsedniku občinske volilne komisije. Kandidatne liste za občni zbor Kmetijske zbornice za Koroško in za odbore okrajnih kmečkih zbornic bo vložil skupni volilni odbor v Celovcu.

Kmečka gospodarska zveza in Slovenska kmečka zveza pozivata vse volilne upravičence južne Koroške, da pri volitvah v krajevne kmečke odbore, v odbore okrajnih kmečkih zbornic in v občni zbor Kmetijske zbornice za Koroško dajo svoj glas

Skupnosti južnokoroških kmetov

Zato veljaj: Nobenega našega glasu drugi stranki!

Celovec, dne 16. oktobra 1961.

VOLILNI ODBOR

Komunistični kongres v Moskvi

Minuli torek se je v Moskvi začel 22. kongres Komunistične stranke Sovjetske zveze. Poleg 4408 delegatov z »glasovalno pravico« ter 105 delegatov s posvetovalno pravico se kongresa udeležujejo kot gostje predstavniki vseh »bratskih« komunističnih strank na svetu, razen jugoslovanske in albanske. Hruščev je v 8-urnem govoru podal svoje delovno poročilo, na katerega je čakal ves svet z veliko napetostjo.

Ohranitev in utrditev »socialističnega tabora« je za Hruščeva še vedno prva naloga komunizma, ki bo po njegovem mnenju slej ko prej zavladal po celem svetu. Prav zaradi tega pa mora Sovjetska zveza kot vodilna sila svetovnega komunizma voditi »elastično« zunanjo politiko« in sodelovati s »silami miru« po vsem svetu; z drugimi besedami: Sovjetska zveza bo prek svojih zavestnih in nenamernih pomagačev še naprej rovarila po vsem svetu za zmago komunizma.

Napovedana propagandna bomba — kaka nova grožnja glede Berlina — je izostala. Nasprotno, Hruščev je svoj ultimat glede sklenitve nemške mirovne pogodbe do konca tega leta gladko umaknil. Dejal je, da bo v primeru, ako bodo zapadne sile pokazale pripravljenost za pogajanja, Sovjetska zveza še nekoliko počakala. Spričo ojačitve ameriških čet v Nemčiji, je očividno Hruščev prišel do zaključka, da Amerikanci mislijo tokrat zares.

Pač pa je napovedal novo atomsko, oz. vodikovo bombo orjaških dimenzij, ki jo bodo Sovjeti preizkusili na predvečer Vseh svetih. Primernejšega datuma si res niso mogli zbrati, kajti razdiralna sila nove 50-megatonske vodikove bombe prekaša razdiralno moč vseh letalskih bomb, ki sta jih odvrgla oba vojskujoča se tabora vkup v zadnji vojni. Pohvalil se je, da poseduje Sovjetska zveza še močnejšo, 100-megatonsko bombo, toda te ne namerava preizkusiti, ker bi si pri tem »zdrobila šipe na lastnih oknih«. To se pravi, Sovjetska zveza je kljub svoji razsežnosti — premajhna za tak poizkus, kajti povzročil bi nevarnost za njo samo. Tako se tudi na ta način poočituje nesmisel sedanjega gigantskega atomskega oboroževanja, ki ga je Sovjetska zveza sprožila z enostransko obnovo atomskih poskusov.

Glede notranje politike je Hruščev sicer napovedal, da se bliža čas, ko se bo v Sovjetski zvezi takorekoč cedilo med in mleko, toda zaenkrat še niso tako daleč. Moral je priznati, da znaša sovjetska proizvodnja železa le dobro polovico ameriške ter da sovjetska industrija proizvaja mnogo ničvrednega blaga. Velik nered vlada v kmetijstvu, kjer predvsem proizvodnja mesa ne zadostuje za potrebe prebivalstva. Napovedal je krožno potovanje po Rusiji, pri katerem bo nemarnim kolhoznikom pripravil pravcato »rusko parno kopel«. Grmel je tudi proti »jugoslovanskim revizionistom« in »notranjim sovražnikom« kot so bili Bulganin in drugi, kar priča, da se notranji boji za oblast še niso polegli.

V nedeljo 22. oktobra 1961 ob pol treh popoldne bo v veliki dvorani Delavske zbornice

KONCERT

ZVEZE PEVSKIH DRUŠTEV

pod naslovom

»Slovenska pesem naroda in skladateljev Koroške«.

Vsi vabljeni!

— KRATKE VESTI —

24-urni letalski poskusni alarm so izvedli minuli teden v Združenih državah in Kanadi. V tem času ni smelo vzleteti nobeno potniško letalo. Skupina atomskih bombnikov je »poskusila« vdreti v ameriški zračni prostor, toda se jim to ni »posrečilo«, ker so radarske obveščevalne naprave izvrstno delovale in skupino pravočasno »najavile«, nakar jo je bilo moč zavrniti, je po zaključeni vaji izjavilo ameriško obrambno ministrstvo. Namen vaje je bil dosežen, zaključkov pa ne bodo objavili, ker bi to koristilo samo morebitnim sovražnikom. Eno izmed »napadajočih« letal se je ponesrečilo in strmoglavilo v ocean.

Neodločeno se je končala stava, ki sta jo pred dobrim letom sklenila predsednik avstrijskega državnega zbora dr. Figl in sovjetski ministrski predsednik Hruščev, ko je slednji bil na obisku v Avstriji in si je med drugim ogledal tudi družinsko posestvo bratov Figl v Tullnu. Stavila sta za rejenega prašiča in sicer je Hruščev dejal, da rodi sovjetska koruza 10-kratni donos, Figl pa je trdil, da to ni mogoče. Res so nato iz Sovjetske zveze poslali seme, ki so ga potem pod nadzorstvom sovjetskih strokovnjakov vsejali v Figlove njive. Donos je bil izvrsten, vendar ne desetkraten, zato so nekateri časopisi že pisali, da je Figl stavo za prašiča dobil. Ko so pa minuli teden spet prišli sovjetski strokovnjaki ter številni domači in tuji časnikarji na Figlov dom v Tullnu, se je ugotovilo, da zaradi nekega nesporazuma, ki so ga zakrivili tolmači, zadeve ni moč letos rešiti. Hruščev je baje imel v mislih koruzo za siliranje, Figl pa koruzo za mletje. Ker pa letos pri Figlovih niso vsejali domače koruze za siliranje, primerjava ni bila mogoča, zato bodo morali poskus ponoviti. Figl je seveda takoj našel salomonsko rešitev: Prašiča bomo na vsak način skupaj pojedli, pa naj se izide stava tako ali drugače.

Zelo ugodni odnosi med Avstrijo in Jugoslavijo

Avstrijski zunanji minister dr. Kreisky je dunajskemu dopisniku jugoslovanske agencije »Tanjug« izjavil, da bo »moralna pomoč« neanganžiranih držav, ki je prišla do izraza na nedavni konferenci v Beogradu, prišla prav pri urejanju perečih svetovnih problemov. Po besedah dr. Kreiskega »tudi Avstrija v svoji delavnosti v okviru Organizacije združenih narodov zastopa enaka stališča glede številnih vprašanj«. Dr. Kreisky je dejal nadalje, da on »ne spada v vrsto ljudi, ki ocenjujejo moč neke države po tem koliko ima divizij, atomskih bomb in raket« in tudi ne misli, da so »samo države, ki imajo takšna sredstva, činitelji svetovne politike«?

Na dopisnikovo vprašanje o sedanjih odnosih med Avstrijo in Jugoslavijo, je ocenil ta razvoj kot »zelo ugoden in v duhu dobrega sosedstva«. V ilustracijo je navedel dva primera iz najnovejšega časa — veliko udeležbo podjetij iz Hrvatske in Slovenije na graškem velesejmu in nedavni obisk predsednika Zvezne gospodarske zbornice inž. Raaba v Beogradu, kakor tudi razgovore, ki jih je ob tej priložnosti imel inž. Raab s predsednikom Titom, zaključuje »Tanjug« svoje poročilo.

Zborovanja bodo odslej prirejali samo v prostem času, je odredil osrednji komite vzhodnonemške komunistične stranke. Njeno glasilo »Neues Deutschland« utemeljuje ta ukrep s tem, da so posamezne tovarne svoje slabe proizvodne izide utemeljevale s številnimi zborovanji družabnih organizacij v delovnih urah. Zborovanja pa bodo slej ko prej obvezna.

Politični teden

Po svetu . . .

Sporazum o generalnem tajniku Združenih narodov

Nepričakovano je bil minuli teden dosežen sporazum glede »začasnega tajnika« Združenih narodov. Po dolgotrajnih razgovorih med zastopnikom Združenih držav Stevensonom in sovjetskim predstavnikom Zorinom je bilo domenjeno med obema glavnima velesilama sveta, da bodi novi generalni tajnik svetovne organizacije držav Burmanec U Thant, ki predstavlja svojo državo že več let pri Združenih narodih. Tako bodo poleg Arabca Mongi Slima iz Afrike, ki je predsednik sedanje skupščine Združenih narodov, dobili le-ti generalnega tajnika, ki je »motor« ustanove, iz Azije. Je to znamenje naraščajočega pomena afroazijskih držav v mednarodni politiki, kljub njihovi gospodarski in vojaški šibkosti.

Vzroka za sovjetsko popuščanje od zahteve po »trojki« v generalnem tajništvu Združenih narodov, ki bi to organizacijo dejansko ohromila, kajti generalni tajnik bi bil vezan na pristanek svojih dveh glavnih pomočnikov, sta dva: zaradi želje azijsko-afriških držav, da Združeni narodi dobijo zopet čimprej delazmožno glavo, bi utegnile te države, ki tvorijo močan volilni blok, preglasovati komunistični blok ter skupaj z Zapadom doseči potrebno kvalificirano večino v generalni skupščini za izvolitev novega tajnika. Poleg tega pa se je izkazalo, da po smrti Hammarskjölda in kljub pomanjkanju določb v statutu o njegovem namestniku general. tajništvo Združenih narodov posluje naprej, kajti po internem službenem redu je dejansko prevzel posle njegov prvi pomočnik Andrew Cordier, ki je — Amerikanec. Zato Sovjetski zvezi ni preostalo drugega, kot da se zmeni z Ameriko o novem tajniku in pri tem izbije zase čim ugodnejše pogoje glede osebe novega vrhovnega funkcionarja Združenih narodov.

U Thant je 52 let star in po poklicu univerzitetni profesor. Študije je končal na univerzi v Rangoonu, kjer se je posebno bavil s študijem politične zgodovine. O tem predmetu je tudi spisal več knjig. Ko je bivša britanska kolonija Burma po vojni dosegla samostojnost, je stopil v politično življenje ter zavzemal visoka mesta v državni upravi, dokler ni bil leta 1957 imenovan za burmanskega delegata pri Združenih narodih. Velja za zapadno usmerjenega, kolikor to more biti ob nevtralistični usmerjenosti burmanske državne politike. Tako je U Thant »sprejemljiv za Sovjetsko zvezo in z e l o sprejemljiv za Združene države«, je dejal ameriški delegat Stevenson.

Komunistični kongres

Že dolgo napovedani kongres sovjetske boljševiške stranke v Moskvi se je začel minuli torek. Na dnevnem redu je sicer novi komunistični program in dolgoročni gospodarski načrt, ki bi naj do leta 1980 uresničil v Sovjetski zvezi »komunizem« v njegovi končni obliki, oziroma to, kar bi se lahko imenovalo raj na zemlji. Uresničil bi naj družbo, v kateri bo vsega v izobilju, kjer bo vsak delal po svojih zmožnostih, zato bo deležen dobrin po svojih potrebah. Odpadlo bi naj tudi nasilje državnega aparata, na mesto katerega naj bi stopila »prostovoljna disciplina«. Sovjetska zveza bi naj postala prva gospodarska sila sveta, ki bo proizvajala tri četrtine vsega železa in jekla na svetu. Tudi kmetijska proizvodnja bi se naj podvojila, kljub dosedanjim neuspehom. Kljub neverjetnosti teh napovedi pa je treba kongres in komunistični program resno jemati. Sovjetska vlada sicer ne bo mogla vseh svojih namenov uresničiti, ni pa moč spregledati dejstva, da bo s svojo železno diktaturo vendarle mogla izvesti znaten del svojih načrtov glede proizvodnje in da bo po izgradnji težke industrije prišla počasi na vrsto tudi industrija potrošnih dobrin ter da bo tako v primeri s sedanjim stanjem bodoči sovjetski generaciji res šlo bolje. Vsaka primera z življenjskim standardom na zapadu bo seveda slej ko prej neumestna. Prebivalstvo Sovjetske zveze je — kljub priložnostnim izletom malih skupin turistov na Zapad — v resnici povsem odrezano od ostalega sveta, nima možnosti primerjave in bo zato imelo sorazmerno skromne izboljšave za velike uspehe. To bo seveda vsaj začasno koristilo tudi političnemu sistemu. Moskovski kongres bo pa imel tudi neposredni vpliv na sedanji svetovno-politični položaj, kajti Hruščev bo moral svojemu ljudstvu povedati jasno besedo.

Zapad pripravljen

Da pa mu ne bi preveč zrastel greben, je Zapad tudi izvedel svoje protiukrepe. Združene države zadnje tedne v pospešenem ritmu pošiljajo nove čete v Evropo, v opozorilo Sovjetski zvezi, da naj bo previdna glede Berlina. Zapad je sicer pripravljen na pogajanja in kompromis glede položaja bivše nemške prestolnice, ne bo pa mirno požrl enostranskih ukrepov. Sovjetski blok pa vprav te dni izvaja velike jesenske manevre v Vzhodni Nemčiji.

V tem rožljanju orožja na tej in oni strani »železne zavese« ter spričo hrupnih priprav v Moskvi so zamrli diplomatski razgovori med Sovjetsko zvezo in Združenimi državami. V Washingtonu čakajo na izjave na moskovskem kongresu, a čakajo pripravljeni.

Kongres bo seveda tudi velika paša za oči, kajti na njem se bo zbral cvet svetovnega komunizma. Med povabljenimi gosti so deputacije vseh komunističnih strank sveta, le ene ni, jugoslovanske, ki ni bila vabljena. Znamenje, da spor med skreganima rdečima bratcema še vedno ni poravnan.

Nepričakovani »uspeh« beograjske konference

Po drugi strani pa tudi Amerika ne zaupa več kaj prida beograjski »izvenblokovski« politiki. Stališče Jugoslavije na nedavni »veliki konferenci neblokovskih držav« je Združene države zelo razočaralo. Jugoslavija je namreč zelo mlačno reagirala na obnovitev atomskih poskusov v Sovjetski zvezi, obenem pa odločno nadaljevala svojo kampanjo proti »imperializmu zapada«. Tako so v Washingtonu dobili vtis, da Beograd sicer z odprto roko sprejema denar od Amerike, s srcem pa je še na Vzhodu, čeprav Sovjetska zveza te ljubezni ne vrača. Odgovor Washingtona je bil v tem, da sploh ni odgovoril, namreč na že pred meseci izraženo željo Jugoslavije, da ji »proda« ali praktično zastonj dobavi pol milijona ton pšenice, ki jo Jugoslavija — nekdanja največja izvoznica žitaric na Balkanu, sedaj ob svojih gigantskih uspehih pri izgradnji »socializma« potrebuje, da prehrani svoje prebivalstvo. Ameriški predsednik Kennedy je namreč dejal, da bodo odslej Združene države pri deljenju pomoči tudi gledale na to, kako se bodo obdarovalci zadržali do darovatelja.

Popovič tudi za samoodločitev Nemcev

V Beogradu pa dolgo čakati ne morejo. Zato je zunanji minister Popovič že ob začetku sedanjega zasedanja Združenih narodov nepričakovano izjavil, da ima tudi nemški narod pravico do samoodločitve, kar je doslej najbolj vneto zatrjeval Bonn. Morda je mislil, da bo tako preko Bonna prišel do ameriških žitnih kašč. Minuli teden pa je zadeva pomoči Jugoslaviji znova prišla v javnost ,kajti senator Tower iz Texasa je protestiral proti prodaji 130 reakcijskih letal Jugoslaviji. Zadeva je prišla na dan tako, da je senator Tower izvedel, da na bližnjem letališču vadijo jugoslovanske pilote za ta letala. Vlada je izjavila, da je kupčija bila sklenjena še za časa Eisenhowerja in da gre za letala, ki so itak »zastarela«, čeprav njihova vrednost znaša 1,3 milijona dolarjev. Zadeva nadaljnje pomoči pa bo itak šele odločena. V Beogradu so precej kislo reagirali. »Borba« očita praktičnim Amerikancem »pomanjkanje smisla za realizem«. Realnost pa je tudi, da v Beogradu pšenico rabijo in bodo po tej realnosti morali uravnati svojo politiko, ker drugod pšenice ne dobe.

. . . in pri nas v Avstriji

Proračunska bitka gre k višku

Boj za proračun, za denar, vsakoletna najbolj vroča notranjepolitična bitka, gre svojemu višku naproti in bo v naslednjih dneh odločena. Minuli petek je na vladni seji, ki se je zavlekla dolgo v noč, bil sprejet osnutek proračuna za leto 1962, ki znaša 53,8 milijard šil. Izdatki se delijo na redne, ki jih je 52,5 milijard ter izredne v znesku 1,3 milijarde šil. Tem nasproti stoji 52 milijonov rednih dohodkov. V rednem proračunu je torej primanjkljaj neznaten, komaj 1 odst. V novem proračunu ni predvideno nobeno povišanje davkov ali drugih dajatev, pač pa so v zadnjih tednih ob »preureditvi« raznih postavk dosegli zvišanje dotacij za rentnike, ki bodo od 1. I. 1962 prejemali 40.— šil. višjo izravnavalno doklado. Skupno pomeni ta postavka 200 milijonov več izdatkov za državno blagajno. Za gradnjo stanovanj bo poleg dosedanjih virov na razpolago še dodatnih 400 milijonov šil. več. Kmetijstvo bo dobilo 500 milijonov šil. za »zeleni načrt«. Ta vsota odgovarja zahtevi kmetijskih krogov, vendar gre samo 450 milijonov iz rednega proračuna, dočim bodo ostalih 50 milijonov vzeli iz fonda ERP. Za gradnjo šol bodo izdali 300 milijonov iz rednega proračuna, poleg tega bodo za gradnjo trgovskih in obratnih šol uporabljena tudi sredstva iz fonda ERP. Tudi postavka za splošne kulturne zadeve je bila povišana.

Odprto je ostalo še vprašanje znižanja uslužbenskega davka (Lohnsteuer), ki ga predlagajo socialisti in sicer tako, da bi naj bil podvojen sedanji davek prosti znesek za poslovne stroške (Werbekosten). OeVP se brani, češ, da bi to pomenilo izgubo 1 milijarde šil. dohodkov za državo, dočim socialisti menijo, da bi izguba znašala samo 500 mil. šil. Ko gre naš list v tisk, sporazum še ni bil dosežen, vendar ta zadeva ne more biti resna ovira za dokončni sprejem proračuna.

Nove zahteve po zvišanju plač

Prihodnji teden se znova sestane paritetična komisija za cene in plače. Našla bo na mizi cel kup zahtev po zvišanju plač v raznih vejah trgovine, obrti in industrije. Poleg 112 kolektivnih pogodb, ki jih je čez poletje že obravnavala in jih mora sedaj samo še potrditi, pa je 45 novih zahtev po zvišanju plač. Trgovinski nastavljenci zahtevajo povišanje plač od 12—18 odst., prav tako hočejo višje plače nastavljenci v industriji. Pri delavcih pa stavijo nove zahteve grafičarji ter hotelski in gostinski uslužbenci, usnjarji in tekstilci.

Patentirane goljufije

V Ameriki se sicer z vsemi silami, vendar zaman borijo proti raznim patentiranim zdravilom, ki jih v Združenih državah prodajajo neverjetno veliko.

Eden od takih podjetnikov je obogatel na primer s sredstvom, ki jamči tistemu, kdor ga dnevno zauživa, da bo živel sto let. Vsakdo, ki je redno naročeval to zdravilo, je dobil pismeno poroštvo, da mu bodo izplačali 5000 dolarjev odškodnine, če bi zdravilo odpovedalo.

Seveda je bila za začetek predpisana starost kvečjemu 50 let. Nesreče in podobne okoliščine so bile izvzete. Kupčija je cvetela. Pri naročnikih, ki so umrli mlajši kot sto let, so premije po 5000 dolarjev točno izplačevali. Trajalo je nekaj časa, preden so spregledali zvijačo podjetnika.

Preračunal je ceno svojega »patentiranega zdravila« pri rednem odjemu tako, da je lahko plačeval obroke življenjskega zavarovanja za 5000 dolarjev in tako pri prodaji zdravila, ki ga ni skoraj nič stalo, še dobro zaslužil.

Njegova kupčija bi nedvomno cvetela še danes, če se ne bi bil dal zavesti k temu, da je ponarejal rojstne podatke odjemalcev in je tako dosegel nižje zavarovalne obroke. S tem je sicer več zaslužil, zavarovalnice so pa postale zaradi večjega števila smrtnih primerov pozorne in so goljufijo odkrile.

Mož je prišel pred sodišče, kjer je pa dobil le malenkostno kazen, ker so mu lahko dokazali samo prevaro glede starosti zavarovancev.

Na smrt sta bila obsojena dva izmed 32 obtožencev pred sovjetskim sodiščem v Kazakistanu, ker so v neki oskrbovalni ustanovi pokradli blaga za 100.000 rubljev, povrh tega so se pa polastili še celega vagona sladkorja. Ostali obtoženci so bili obsojeni na kazni do 15 let ječe. Po poročilu moskovske »Pravde« je bil v Armenski republiki odstavljen vrhovni državni tožilec in več drugih sodnih organov, ker so »ščitili zločince in zakon ohlapno uporabljali«. turno visoko stoječi in značajni!

SLOVENCI
doma in po svetu

Pater Odilo v Avstraliji

P. Odilo Hajnšek, dobro znani in splošno priljubljeni misijonar na Koroškem v prvih povojnih letih in potem dolga leta nad vse agilni vodja romanj v Lemontu v Združenih državah, kjer je središče slovenskih frančiškanov v Ameriki, je odšel minuli mesec v Avstralijo, da ondi deluje naprej med tamošnjimi slovenskimi rojaki in tako nanovo potrdi svoj naslov „potujočega misijonarja". V Združenih državah p. Odilo ni nikdar pozabil Koroške in mnogo je storil za pomoč slovenski stvari na Koroškem, za kar mu gre iskrena zahvala. Večkrat se je oglasil s kakim dopisom tudi v „Našem tedniku". Želimo mu tudi v daljni Avstraliji obilo sreče in uspeha pri delu v vinogradu Gospodovem!

Želje kardinala Tisseranta Slovencem

Kardinal Tisserant, dekan kardinalskega kolegija, ki mu je č. g. Ferdinand Kolednik poslal v dar francoski prevod slovenske knjige „Tonček s Potoka" se je zahvalil s prijaznim lastnoročnim pismom, v katerem želi slovenskemu kulturnemu delovanju „veliko uspeha".

Slovenski profesorji v Združenih državah

je naslov knjižice, ki jo je izdal prof. Jože Velikonja, ki uči na univerzi na Southern Illinois v Carbondale v Združenih državah. V njej so objavljena imena, življenjski podatki in študije vseh tistih Slovencev, ki so ob koncu vojne zapustili domovino in v glavnem končali svoj študij v izseljenstvu, sedaj pa že poučujejo po raznih univerzah in drugih višjih šolah v Zedinjenih državah Severne Amerike ter v Kanadi. Letošnja izdaja je izpopolnjeno izdanje lanskega seznama.

Visokošolci so zborovali v Torontu

V začetku septembra so se zbrali v Torontu v Kanadi slovenski študentje, ki študirajo na univerzah v Združenih državah in Kanadi ter so organizirani v Sloveuskem visokošolskem društvu „Slava". Letno zborovanje je začel v dvorani torontske univerze predsednik Vrčkovnik, nakar je imel slikar Božo Kramolc predavanje o modernem slikarstvu. Svoje besede je ponazarjal s skrbno izbranimi skioptičnimi slikami. Sledila je razprava o odnosu mladega slovenskega izobraženca v Ameriki do slovenskih zadev. Živahno razpravo, h kateri se je oglasila vrsta govornikov, je vodil dr. J. Bernik. Po delovnem programu so imeli v farni dvorani slovenske župnije Marije Pomagaj družabni večer s plesom. V nedeljo so se pa zbrali v cerkvi k zaključni službi božji. Za novega predsednika je bil izvoljen T. Arko in v novem poslovnem letu bo društvo imelo sedež v Chicagu.

Slovenska vodna imena

Pod gornjim naslovom je pri Slovenski akademiji znanosti in uemtnosti v Ljubljani pred kratkim izšel drugi zvezek tega znanstvenega dela izpod peresa univ. prof. Franceta Bezlaja. Že prvi zvezek je zbudil živahno zanimanje med domačimi in tujimi jezikoslovci, ker je raziskovalna metoda, ki jo je izdelal prof. Bezlaj, odprla vrsto novih pogledov na zgodovinsko problematiko jezika. Ob izidu drugega zvezka je prof. Bezlaj razložil dopisniku nekega ljubljanskega dnevnika nekatere podrobnosti o svojem delu. Kot učenec pok. prof. Ramovša se je začel najprej baviti s fonetiko (glasoslovjem), nato pa je sodeloval pri pripravah za izdajo Slovenskega etimološkega slovarja, ki ga je začel prof. Ramovš in ga malo pred svojo smrtjo izročil prof. Bezlaju, da ga nadaljuje. Doslej je že pripravljeno slovarsko gradivo od črke A do K, ki bo prihodnje leto šlo v tisk. Pri tem delu pa se je zbudilo v njem posebno zanimanje za imena vodá in tem se je posvetil. Prišel je do spoznanja, da je „vrsto imen voda na Slovenskem najti danes samo še kje v zahodni Rusiji, kar kaže, da so morali biti procesi naseljevanja sedanjega slovenskega ozemlja zelo komplicirani in raznoliki". Nadalje je moral ločiti slovanska imena od predslovanskih, kajti slovensko ozemlje je bilo naseljeno že pred prihodom slovanskih plemen, iz katerih se je pozneje izoblikoval slovenski narod. Gradivo je tudi zaradi tega dragoceno, ker je v mnogih drugih slovanskih deželah, kot na Poljskem in Čehoslovaškem, kjer prevladujejo ravnine, zaradi industrializacije že zatonilo v pozabo. „Večkrat mi je bilo kako ime od začetka popolnoma zagonetno", je nadaljeval prof. Bezlaj, „nazadnje se je pa izkazalo, da je po svojem poreklu koroško slovensko, a zaradi jezikovnih značilnosti gorenjskega narečja tako spremenjeno, da ga je bilo komaj mogoče spoznati".

Tudi akademije znanosti v drugih slovanskih deželah so začele uporabljati raziskovalno metodo prof. Bezlaja, ki omogoča tudi ugotovitev poti naseljevanja Slovanov. Bolgarska akademija se je odločila za izdajo lastnega imenoslovnega (onomastičnega) atlasa.

Iz Argentine čez Kordiljere v Čile

(Koroškim bralcem svoje vtise opisuje župnik Vinko Zaletel)

(Nadaljevanje)

Kaj naj n. pr. g. Tomažič v Santi Rosi napravi brez pomočnikov, ko ima tam 4 katoliške šole, t. j. farne šole in ima vsako nedeljo na treh krajih božjo službo? Saj versko življenje v fari ni le skrb župnika, ampak tudi laikov, vsi so odgovorni.

Pri župnišču ima g. Tomažič lep vinograd, ki mu prinese nekaj denarja. Škoda le, da je tu spomlad in zato grozdja še ni. Da, vino je tu doma. V pokrajini Mendoza ga pridelajo letno enajst milijonov hl., to je 70 odst. vsega vina v Argentini. Tu je 200.000 ha z vinogradi obdelane zemlje. Toda ta zemlja pridela veliko več, kot kjerkoli drugod. Na en ha 500 centov, seveda v novi najboljši produkciji. Po površini vinogradov je Argentina v svetu na osmem mestu, po pridelku pa na tretjem. Vsa Argentina pridela 15,000.000 hl vina. Pridelujejo tudi rozine in šampanjec. Seveda morajo vse nasade namakati z vodo, brez tega bi bila sama puščava. Z vodo reke Mendoze zalivajo 100.000 ha.

Povprečno popije vsak Argentinec letno 70 l vina, več kot mleka. Toda v Argentini ne vidiš pijancev. Prvič zato, ker pijanca policija kar zapre in mora v zaporu opravljati najnižja dela. Ali pa ga policijski voz zapelje kam daleč in ga tam postavi na cesto. Tega se vsak boji. Drugič zato, ker v Argentini moreš kupiti vino le v zaprtih steklenicah, to je iz tovarne, kjer vino tako predelajo, da ni preveč nevarno. Tretjič zato, ker vino pijejo pri jedi. Vino pijejo navadno pri asadu, kar sem zadnjič opisal, in tedaj ne škoduje in ne opijani. Jedo pa Argentinci veliko in sem najbolj trpel radi tega, ker sem moral toliko jesti, četudi sem jedel le del tega, kar bi lahko. Zato mi pa ne smete zameriti, če pridem domov malo širši, kakor sem bil prej, so krivi moji prijatelji.

Tudi drugega sadja pridela Mendoza ogromno; jabolka (400.000 t), hruške, breskve, marelice, slive itd.

V največji vinarni

Sin prof. Boža Bajuka je napravil inženirski izpit prav tisto dopoldne, ko sem prišel v Mendozo in popoldne smo ga že zalili. Z istim dnem je že dobil državno službo, namreč prav za poljedelstvo in sadjerejo. Preskrbel nam je dovoljenje, da smo ogledali največjo vinarno v Mendozi. Ogromna je, kakih 200 m dolga. V velikanskih kleteh so sodi, ki imajo povprečno po 64.000 l vina. Izdelani so na Francoskem, toda iz slavonskega hrasta, torej iz Jugoslavije. Vsa vinarna premore 17 milijonov l vina. Seveda so nam dali pokusiti »Oporto« vino, najbolj znano, sladko, takega so gotovo pili grški bogovi na Olimpu. En kozarček, pa sem ga že čutil. Sicer bi se ga tukaj lahko napil, ker nič ne šofiram. Pa še raje bi zobal sladko grozdje, toda zrelo bo šele jeseni, ko bo pri nas pomlad.

Mendozo je bivši predsednik Peron imenoval »tierra del sol y de buen vino«, deželo sonca in dobrega vina. Tu vidite, da imajo Španci, Portugalci in Italijani isto ime za vino kot Slovenci.

Vino sem pokusil, nedelja pa je žarela v soncu in sem jo hotel izrabiti. Z dvema avtoma smo takoj po maši napravili izlet proti Kordiljeram. Kmalu smo iz vinogradov prišli v pampo, vedno redkejše so postajale ranče, po naše kmetije oz. pristave. Tam, kjer živina ne dobi nobene paše več, se pasejo koze, obirajo bodičevje. Mleka seveda iz take paše ni in ljudem tudi ni ne za kozje mleko, tudi ne za kozje meso, ko je govejega dovolj, ampak le za tisto, kar zadaj spustijo . . . Samo radi gnoja imajo koze, gnoj jim je dragocen.

V Kordiljerskem gorovju

Med potjo smo gledali, kako skušajo izrabiti vso vodo reke Mendoze najprej za elektriko, potem za namakanje. Ko se začne gorovje, je sam kamen, nikjer ni ne z drevjem ne s travo poraščenih planin kot pri nas. 1100 km se moraš peljati ven iz Buenos Airesa po ravnini, da prideš do teh pustih skal. Toda ko začneš opazovati kamenje, vidiš, da je vseh vrst barve in da je vsak breg drugačno sestavljen.

Po dveurni vožnji ob reki Mendozi in ob transandinski železnici smo prišli v Potrerillos, kjer se nam je odprl čudovit pogled na Kordiljere. Tu vse v cvetju, tam zadaj zasneženi velikani, pokriti z novim snegom, v soncu bleščeči na kulisi temnomodrega neba. Med njimi šest tisoč metrov visoki El Plata. Kar občudoval in gledal bi to božje stvarstvo. Ni mi žal za dolgo pot, da sem se napil te lepote. Kosilo je čakalo do štirih v Mendozi, pa to ni sedaj nič važno.

Že dolgo sem si želel, da bi se mogel čez Ande ali Kordiljere peljati z avtom ali vlakom in bi med potjo napravil lepe barvne slike. Kajti vožnja je nekaj edinstvenega. Vlak namreč vozi iz Mendoze v višino 3200 m, tam gre skozi 3 km dolg predor na čilsko stran. Cesta pa pelje 4.100 m visoko h Christo Redentor, kjer stoji velikanski kip Kristusa Odrešenika. Toda pred tednom je zapadlo toliko snega, da ne vozi sedaj ne vlak ne avto. Kaj pa sedaj? V Čile vendar moram, v torek imam v Santiago napovedano predavanje! Ni druge pomoči kot letalo. Namesto da bi se vozil 24 ur z vlakom, pridem v eni uri tja. Dobim vozni listek pri čilski letalski družbi LAN. Za eno uro vožnje plačam 450 S.

V ponedeljek me preč. g. Horn in g. Hiršeger zapeljeta na letališče. Za Argentino in Čile ne rabim vizuma, toda vsaka država zahteva potrdilo o cepljenju (Impfzeugnis). Že na ladji, ko sem prišel v Argentino, me je zdravnik cepil, pa sem potrdilo pustil v Buenos Airesu. No, pa mi je zdravnik na letališču verjel in mi kar dal potrdilo, da sem cepljen. Sedaj me pa sprejme Čile. Premalo časa sem imel za lepo Mendozo, pa je treba naprej.

Z letalom v Čile

Štirimotorno letalo nas hitro dvigne nad Mendozo. Gledam vrtove, vinograde, plantaže sadja okoli mesta. Letalo ne gre naravnost čez Ande, ampak kroži sem in tja. Išče namreč radi hudih vetrov najboljši zračni prehod in je v stalni radijski zvezi z vremensko opazovalnico pri Kristusu Odrešeniku. Šele ko dobi letalo od te dovoljenje, sme preleteti Ande.

V živalskem vrtu v Cordobi sem gledal ujete ptiče kondorje, kralje ptic nad Kordiljero. Podobni so planinskim orlom (Adler), le še večji in strašnejši. Z razpetimi krili merijo dva in pol metra in odnesejo mlade ovce. Kot ptič kondor sedaj mi plavamo nad veličastnimi Kordiljerami, ki jih po višini in dolžini prekaša samo Himalaja. Nad 4000 km dolgo gorovje na zapadni strani Južne Amerike so Kordiljere s sto in sto vrhovi, ki jih zasnežene opazujem z višine 11.000 metrov. Oko pa se vedno ozira proti najvišjemu vrhu Kordiljer in res zagledam iz megle Aconcaguo, visoko nad 7000 metrov. Lepa je kar preveč, divje zapeljiva. Zvabila je mladega, idealnega Jožeta Kastelica, prvega slovenskega izseljenskega duhovnika v Argentini, da jo je hotel premagati. Bil je gorenjsko trmast, mož močne volje in ko so drugi plezalci že obupali, je šel čisto sam naprej. Nikoli več se ni vrnil. V veliki višini je pomanjkanje zraka, kisika (Sauerstoff), človek postane strašno utrujen, vsak korak zahteva skrajni napor in če je utrujen obležal, je ponoči zmrznil. Na kraju, kjer so ga našli, so slovenski planinci postavili križ in spominsko ploščo, njegovo truplo pa počiva pod Aconcaguo na pokopališču Puerto del Incas.

Dočim so bile Kordiljere na argentinski strani popolnoma jasne, pa je bila čilska stran zameglena. Leteli smo nad meglenim morjem, kmalu pa smo se morali spuščati skozi oblake proti Santiagu. Vidim, da me v Čilu čaka slabo vreme. Ko pa pridemo v nižine pod oblake, vidim povsem drugi svet kot v Argentini; tukaj je vse zeleno, vse bolj podobno našim krajem.

Po poldrugi uri vožnje pristanemo v Santiagu, glavnem mestu Čila. Ko gremo iz letala, gledam kapitana letala; ta mora biti Nemec. Kar nemško ga nagovorim in res sem prav zadel. Povedal mi je, da smo zato leteli tako visoko, da je bila mirnejša vožnja, spodaj so bili viharji. Dovolil mi je pogledati v kabino, kjer so pilot, ko-pilot, radiotelegrafist in mehanik. Pa je preveč aparatov, ur, signalnih naprav, luči, da bi se spoznal. To je čudna reč! Tako sem prišel torej v Čile. (Dalje prihodnjič)

Kaplan za modo

Leta 1942 je kardinal Fossati na željo pokojnega papeža Pija XII. imenoval župnika pri cerkvi svetega Lovrenca v Turinu msgr. Michela Peyrona za »kaplana visoke mode«. Od tedaj je ta duhovnik postal ena najzanimivejših postav v evropskem katoliškem življenju.

V Turinu je ustanovil središče za krščansko modo, imenovano »Turris Eburnea«, »Slonovinasti stolp«, ki je zaslovelo po vsem svetu.

Načelo, ki je monsignorja Peyrona pri tem vodilo, je naslednje: Na svetu ne bi bilo slabih mož, če bi bile žene dobre. Ker vsako žensko privlači in očaruje lepa obleka, bi bila privlačna moda najzanesljivejša pot, da jih privabimo ter jim poleg modnih nasvetov damo tudi druge važnejše in za življenje bolj bistvene.

Ta nenavadni duhovnik pozna moderno življenje iz lastne izkušnje. Bil je včasih velik posvetnjak in slovit odvetnik, dokler ni začutil v sebi drugega poklica ter postal leta 1932 duhovnik. Takoj se je posvetil nalogi, da bo modernemu svetu kazal pravo pot z modernimi sredstvi. In tako se mu je porodila misel o središču za krščansko modo, ki je doslej priredilo že 350 modnih revij v Italiji, Franciji, Švici in Španiji. Modele predstavlja on in mimogrede govori o nalogah krščanske žene, katere duša bodi lepa in privlačna kakor njena oblika.

Posebnost te krščanske modne hiše je tudi, da svojih vzorcev in krojev ne prodaja, temveč jih lahko pri ogledih vsakdo svobodno slika in prerisuje. Glavni namen Peyronovega podjetja ni trgovina, temveč čim večje število dobrih krščanskih zakonov.

Predvajalke za nove kroje tega svojevrstnega modnega salona izbira msgr. Peyron sam med svojimi farankami v Turinu. Toži le, da se mu vsaka poroči, ko se je komaj dobro izučila.

*

MINISTER ZA PORAZE

Zunanjih, notranjih, trgovskih in vojnih ministrov je po vsem svetu dovolj, minister za poraze pa je na zemlji samo eden. To ministrsko mesto je ustanovil 36-letni črnski kralj Moussa Kongo, ki vlada ob gornjem toku reke Volta v osrednji Afriki. Novi minister za poraze je Larale Naba, eden najožjih svetovalcev državnega poglavarja.

Svoj nedavni sklep je kralj Moussa utemeljil s tem, da zmage ne ustvarjajo nobenih težav, pač pa porazi in da je treba najti za te primere moža, ki lahko napravi kaj dobrega v težavnem položaju po izgubljeni vojni.

FRAN ERJAVEC: 332

KOROŠKI SLOVENCI

(III. del)

Neposredno zatem je že izbruhnila tudi vojna. Večji boji so se začeli dne 19. VIII. na Koroškem; sredi septembra je bila zasedena že skoro vsa Istra, 5. X. so kapitulirali Francozi na ljubljanskem Gradu, iste dni so izpraznili Trst in dne 6. X. so odšli zadnji francoski oddelki čez Sočo. S tem je pa seveda nastopil tudi čas, da prevzame za Ilirijo določeno osebje svoja mesta. Lattermann je bil že konec meseca avgusta obveščen, naj se nemudoma poda v Gradec, da prevzame ilirski vojaški in civilni gubernij. Prispel je semkaj dne 10. IX., kjer mu je bilo predstavljeno vse za Ilirijo določeno osebje, a dne 13. X. ga najdemo že v Ljubljani. On je bil tedaj šestdesetletni mož, ki je imel za seboj že dolgo vojaško službovanje (udeležil se je že bojev pred Beogradom l. 1789 zatem pa v severni Italiji proti Napoleonu), toda v civilnih upravnih poslih se ni spoznal, zato je pokazal tudi le malo uspehov. Nasproti našemu ljudstvu in njegovemu jeziku, je pa kazal mnogo razumevanja in naklonjenosti, zato se je ljudstvu že kmalu tudi osebno precej priljubil.

Kot sem že povedal, se je Lattermannova guvernerska oblast raztezala na beljaško okrožje, Kranjsko, Primorsko in Furlanijo. Glede podrobnosti njegovega delokroga si višje oblasti izprva niti same niso bile na jasnem, vendar je bila vsa uprava vsaj začasno mišljena vojaško kot zavojevane dežele, kar je Lattermann v svojem nastopnem proglasu z dne 17. X. 1813 tudi izrečno naglasil. Svoja poročila naj bi Lattermann pošiljal armadnemu ministru Baldacciju, a ker so postale zveze z njim jako nerodne (odšel je namreč kmalu s cesarjem na francosko bojišče), je poveril cesar dne 14. XII. 1813 na Baldaccijev predlog vrhovno vodstvo vseh poslov v osvojenih pokrajinah »konferenci« na Dunaju. K takemu predlogu je Baldaccija vsekakor nagnilo tudi dejstvo, da sta zavladala zlasti v slovenskem delu Ilirije že hitro po vrnitvi Avstrijcev veliko razočaranje in nezadovoljstvo. Prebivalstvo je pričakovalo takojšnjo ukinitev raznih neprijetnih francoskih uredb in predvsem olajšanje hudih davčnih bremen ter odstranitev osovraženih uradnikov.

Toda dunajska vlada ni hotela o tem niti slišati in je ravnala z Ilirijo kot z osvojeno, ne pa osvobojeno deželo. Ne le, da je z vso strogostjo izterjevala dotedanje in še nove davke, temveč so tudi graščaki takoj neusmiljeno zahtevali, da jim izčrpani podložniki plačujejo zopet vse nekdanje dajatve in vršé vse nekdanje služnosti ter poravnajo tudi vse zaostanke. Kmet je moral sprejemati od vojaštva nič vredni avstrijski papirnati denar, plačevati pa svoje obveznosti z dobrim francoskim kovanim denarjem. Tako je kmet hitro uvidel, da je bil prevaran v svojih pričakovanjih, ker je prišel pravzaprav z dežja pod kap, zaradi česar si je marsikje celó želel nazaj francoskih časov.

O tem nezadovoljstvu ter o številnih nerednostih in napakah pri ilirski upravi sta kmalu izvedela tudi Baldacci in cesar, zato je izdal slednji dne 12. XI. 1813 obširna navodila predsedniku ožje konference, grofu Zichyju. V njih je poudaril, da te dežele še niso dokončno spojene z Avstrijo, temveč do podpisa splošnega miru le vojaško zasedene, vendar je treba že takoj odpraviti številne upravne pomanjkljivosti in čezmerno tlačenje prebivalstva. Takemu splošnemu naročilu so sledila potem še podrobnejša navodila glede politične uprave, davkov, denarstva sploh, pravosodja, carin in uradništva.

Glede politične uprave je naročal, naj se postopno zopet prilagodi upravi ostalih avstrijskih dežel, takoj naj se pa postavijo začasni okrožni uradi ali okrajne uprave, ki naj stopijo na mesto okrožnih glavarstev (kresij), in obnove naj se tudi prejšnji distriktni komisariati ter magistrati. Dalje je cesar naročal, da se za plačevanje davkov morejo sprejemati tudi odkupni listi (Einlosungsscheine), toda davčne olajšave se smejo dovoliti le v skrajnih primerih. Vprašanje nadaljnje veljavnosti Napoleonovega zakonika in pravosodne uprave je treba šele premisliti. Glede tistih carinskih in trgovinskih določb, ki bi bile škodljive trgovini, naj se predlaga pomoč, a miniški kordon med ilirskimi in ostalimi avstrijskimi deželami naj se odpravi, pač pa naj ostane še nadalje med Ilirijo in Lombardsko-Beneškim kraljestvom. Tisto uradništvo, ki je pod Francozi svoje dolžnosti le vestno opravljalo in si ni nakopalo prevelike mržnje prebivalstva, naj se obdrži še nadalje v službi. — Skoro istočasno kot navedena navodila je izdal cesar zaradi zamotanih zadev v Iliriji še ukaz, naj se Lattermannu dodeli konferenčni svetnik baron Hingenau, ki je potem (24. XII.) prav tako poročal o številnih upravnih težavah in naraščajočem nezadovoljstvu v Iliriji.

Te razmere se pa tudi v naslednjih mesecih niso izboljšale, temveč so se po poročilih raznih tedanjih policijskih obveščevalcev še celo poslabševale. Slednjič je moral celo sam Lattermann poročati na Dunaj o pravi upornosti ljudstva proti brezobzirnemu izterjevanju davkov in zaostalih dajatev zemljiškim gospodom. Glede na to se je moral tudi cesar odločiti za temeljito spremembo vsega dotedanjega sistema v Iliriji. Zadevno poročilo je zopet sestavil Baldacci, ki je bil tedaj (4. III. 1814) s cesarjem vred pri avstrijski armadi na Francoskem. Iz njega izvemo, da je bila cesarjeva namera sploh ukiniti ilirski gubernij v Ljubljani in po sklenitvi miru vso Kranjsko, Goriško in beljaško okrožje kratko in malo priključiti notranjeavstrijskemu guberniju v Gradcu. Ker se je bilo pa bati, da bi se tudi graški gubernij ne spoznal v zmedi, ki vlada v ilirskih pokrajinah in bi utegnila nastati zlasti prve čase še večja zmešnjava, naj bi bil poslan v ilirske dežele poseben komisar, ki bi pripravil vse potrebno za čimprejšnji prehod v avstrijsko upravo. (Dalje)

Pri nas na Koroškem

GLINJE
(Popolno zvonjenje)

Imeli smo izza druge vojne samo dva zvonova v skupni teži 420 kg. Naročili smo v zvonarni Grassmayr v Inomostu še dva zvonova, ki tehtata, večji 670 kg in manjši 350 kg. S starimi zvonovi sta lepo uglašena v zvočno harmonijo. K sprejemu zvonov v soboto, 30. sept., se je zbralo mnogo ljudi. Prihod zvonov je najprej pozdravil domači župnik, nato načelnik komiteja, pevci, provizor Jančar z otroki, ki so peli in fant Foltej Huss, ki je deklamiral. Zvonik in kar je še bilo potreba, je Gottfried Ortner, tesarski mojster iz Borovelj, mojstrsko pripravil s svojimi delavci. Za žegnanje zvonov nam je Bog naklonil sončno vreme in lepo udeležbo, ker je bila obenem šmihelska nedelja. Milostljivi kanonik Aleš Zechner iz Celovca je v prisrčni pridigi znal vernike vpeljati v duhovno življenje, katerega pomočniki so zvonovi in je ob asistenci župnikov Lampichlerja iz Šmarjete in Kanaufa iz Kaple podelil vsem štirim zvonovom krst in birmo za tako važno službo. Vrstil se je pozdrav po moškem zboru v obeh jezikih, deklamacije otrok in potrkavanje faranov na žegnane zvonove. Prijetno nas je iznenadil ugleden glinjski domačin v visoki službi, ki je slikal sprejem in tudi žegnovanje. Njegovi hčerki, ena 3 leta, druga 6 let, sta z otroško ljubkostjo pozdravili zvonove s Schillerjevo pesmijo o zvonu. Nato je bila sveta maša. Pel je moški pevski zbor. Po požrtvovalnem delu delavcev tesarskega mojstra Ortnerja iz Borovelj je zvon za zvonom romal v prej temeljito popravljeni zvonik. Zvečer so zapeli zvonovi ubrano pesem v veselje faranov. Vse pravi: Lepo pojejo! Tako so se temeljito popravljenim orglam, vzel jih je v delo Novak iz Celovca, pridružili še lepo ubrani zvonovi. Prisrčna hvala gre vsem, ki so pa fari in po okolici požrtvovalno bili na delu, da smo dobili lepo zvonjenje. Ko bodo tudi srca faranov ubrana z voljo božjo (to delo nas še čaka), bo to lepa harmonija orgel, zvonov in src. Upajmo, da se to zgodi . . . zato je treba potrpežljivega dela.

KAPLA OB DRAVI
(† Mihej Sadjak)

V častnem številu smo spremili zadnji petek na tukajšnje pokopališče delavca Miheja Sadjaka. Rajni je izšel iz ugledne Falandrove družine v Globasnici. Kot vitek in lep fant je služil več let kot mežnar v domači farni cerkvi. Medtem pa se je vestno udejstvoval tudi na kulturnem področju. Bil je vsa leta zvest član globaškega izobraževalnega društva. Kot spreten in priljubljen igralec je neštetokrat nastopil na tamošnjem odru. Za časa nacizma se je pokojni preselil v Rož. Nekaj let je bil zaposlen na brodu v Glinjah. Ko so po vojni brod zaprli in prevažanje čez Dravo ukinili, se je Sadjak preselil v boroveljsko občino, kjer je dobil zaposlitev na Mareševi žagi. Pri tem podjetju je delal do svoje smrti. Rajni je bil tih in miren človek; nikjer ni silil v ospredje, a vendar pripravljen, povsod in vsakomur pomagati. Ni čuda, da je bil vsled svoje značajnosti pri vseh priljubljen. Tudi svoje vere in narodnosti se nikdar ni sramoval. Ko se je v sredo zgodaj zjutraj podal na delo, se je na pragu svojega stanovanja v Kožentavri zgrudil mrtev na tla. Srčna kap mu je pretrgala nit življenja. Star je bil 59 let. Pokopali smo ga ob lepi udeležbi na farnem pokopališču v Kapli na Dravi. Žalnih slovesnosti so se udeležili tudi številni sorodniki in znanci iz Globasnice. Počivaj v miru!

ŠT. LIPŠ
(Pogreb vzornega moža)

V četrtek, dne 12. oktobra, smo ob obilni udeležbi faranov spremili na pokopališče Miglarjevega očeta Filipa Perca. Pogrebne obrede sta opravila dva duhovnika, č. g dekan Srienc in župnik Nagele. Cerkveni pevci so mu zapeli za slovo od doma in ob grobu žalostinke. Dekan Srienc so ob odprtem grobu orisali vrline rajnega, ki je bil res mož po volji božji in se je ravnal po zapovedi »Moli in delaj!« Ob delavnikih je bil priden kot mravlja, često mu je bil dan prekratek, pa ga je nategnil tja v noč, da je le opravil vse ob pravem času. Vsako nedeljo je šel k sveti maši, če je bilo le mogoče, je prišel še popoldne, posebno v adventnem in postnem času, k popoldanski pobožnosti, kljub temu, da je bil visoko gori v Humelišah in imel eno uro hoda v cerkev. Žena mu je umrla še mlada na porodu, bil je 28 let vdovec, obe hčerki pa sta mu bili v pomoč. Ena je omožena, imela je srečo, da je dobila prav pridnega in varčnega moža. Rajnega je zadela pred leti kap in ga je ohromila, da je bil za delo nesposoben, govoril je le s težavo in pretrgano. Zadnji petek ga je pa zopet zadela kap in popolnoma vzela govor. Zdravnik mu ni mogel več pomagati. Župnik Nagele so opravili še maziljenje, 10. oktobra ga je rešila smrt trpljenja. Bil je v 73-letu starosti. Bog bodi milostljiv njegovi duši, domačim pa izražamo iskreno sožalje.

ŠMARJETA PRI VELIKOVCU
(Ali je tega treba?)

Pred nedavnim je imelo društvo »Katholisches Bildungswerk« v naši fari predavanje s slikami pod naslovom: Bekenntnis zur Heimat. To društvo si je nadelo kot prosvetno nalogo, širiti katoliško miselnost tudi na podeželju. Kar pa smo pri tem predavanju videli in slišali, nas je razžalostilo. Predavatelj je namreč predvajal slike o praznovanju 10. oktobra lanskega leta v Celovcu in govoril tako, da so njegova izvajanja bila vse prej kot katoliška.

Mislimo, da je več kot zgrešeno, če si društvo, ki se imenuje katoliško, izbere v program predavanje, ki bi bilo v čast skrajno nemškonacionalnim društvom. Zato nujno svetujemo, da se prepusti nacionalno ščuvanje tistim krogom, ki mislijo, da brez tega ne morejo živeti in katerih je v našem okolju itak dovolj. Mi pa se oklenimo z vsem srcem res katoliškega programa, pa ne le pri predavanjih, temveč predvsem v vsakdanjem življenju!

Naši skladatelji na nedeljskem koncertu

Na sporedu koncerta, ki bo v nedeljo, dne 22. oktobra ob pol 3. uri popolne v Delavski zbornici v Celovcu, je kar osem skladateljev, ki jih je rodila koroška zemlja. Dobro znana, pa tudi manj znana imena se vrstijo. Čudimo se: kar osem, ta majhni koroški narodič! V tem se tudi izpričuje naša volja po kulturnem ustvarjanju, se poočituje naša ljubezen do petja, do našega domačega petja! Pa jih naštejmo kar po vrsti.

Pavle Kernjak. Kdo ga na Koroškem ne pozna? Rodil se je bil pri Mežnarju v Št. Ilju 1899. leta. Trdo življenje na deželi ga ni oviralo, da ne bi bil sledil še svojemu nagnjenju do lepe glasbene umetnosti. Šole mu niso bile usojene, pridnost in resno stremljenje pa ga je privedlo do ustvarjanja, da mu vrejo harmonije in melodije, kot bi jih pelo koroško ljudstvo v svoji neprisiljeni pristnosti, in jih zato prav to koroško ljudstvo rado sprejema. Je marljiv pevovodja, njegove pesmi oddaja celovški radio, izšlo pa je tudi več zbirk njegovih pesmi, da je postal pravcati koroški ljudski skladatelj. Vse to nam je znano in smo ponosni nanj, ko bogati s svojim neumornim delom naše kulturno življenje.

Miro Kernjak. Sin Pavleta Kernjaka. Njemu so bile rojenice, ki so mu pele leta 1926, že bolj mile. Vsaj nekaj glasbene šole v Ljubljani mu je mogel njegov oče priskrbeti, pa vendar je trdo življenje zahtevalo, da prevzame domačo, Filijevo kmetijo na Trebinji v šentiljski fari, kjer živi s svojim očetom in nadaljuje slavno tradicijo nekdanjih koroških »bukovnikov«, ki so kmetovali in pesmi kovali. Tudi Miro je pevec, ki se mu v njegovih pesmih razodeva ljudska duša in so njegove pesmi prav tako priljubljene kot pesmi njegovega očeta.

Franc Ravtar. Rožan iz Št. Jakoba, ki je svoje življenje posvetil največ glasbi pa tudi slikarski umetnosti, pobude pa je zajemal kot lovec v božji naravi. Tudi njegova žena Flora je umetniško nadahnjena in njene pesmi kažejo pravo ljudsko pesnico; ali ne bi bilo prav, da bi jih predstavila širšim krogom? Franc Ravtar igra na gosli, gitaro, se je udejstvoval kot pevovodja, vodil pevski zbor »Rožica«, delal turneje in na eni svojih turnej prišel celo na sultanov dvor v Carigradu. Kako se je pri tem kaj spomnil Miklove Zale? Slišali bomo na koncertu njegovo pesem, v kateri opeva lepoto Roža in razodeva ljubezen do domovine.

Janez Petjak. Podjunčan. Rojen v Štebnu pri Globasnici, pri Kajžarju, po poklicu zidar, po srcu pa vezan na glasbo z vsemi žilicami. Začel je z glasbo pri pevovodji Hermanu Karišu, ki bo na tem koncertu vodil Globašane in izvajal Petjakove pesmi, marljivo je tudi orglal v domači štebenski cerkvi, obiskoval glasbene tečaje v Celovcu, vodil mešani zbor Katoliškega prosvetnega društva v Globasnici, imel je tudi svoj štebenjski kvintet, ki smo ga čuli v celovškem radiu, zdaj vodi v Štebnu cerkveno petje poleg svojega krušnega poklica. Vidimo: v glasbi največ samouk, a silna volja ga je gnala, da je harmoniziral in komponiral okoli 30 pesmi.

Milka Hartman. Tudi Milka nam je tako dobro znana, da je pravzaprav vsaka beseda o njej odveč. Hči podjunskega kmeta Matevža Hartmana in njegove žene Terezije, rojena 1902. pri Hartmanu v Libučah, je okušala vse trdote življenja slovenskega kmečkega ljudstva na Koroškem, pa ni klonila, temveč se je v silnem idealizmu izobrazila za gospodinjsko učiteljico, da je potem na številnih tečajih širom Koroške od Zilje do Suhe vzgajala naša dekleta. V glavnem pa je bila in je še p e v k a. Pesmi, besede in melodije ji vrejo iz srca kot iz neusahljivega vrelca in tako bogati kulturni zaklad našega ljudstva na Koroškem. Milka, ki ji ni bila dana možnost višje šolske izobrazbe ne v pesništvu, ne v glasbi, niti ne v domačem jeziku — saj vemo, kako je bilo takrat z našimi osnovnimi šolami —, je vendar ustvarila toliko pesmi, da je postala simbol močnega hotenja svojstvenega kulturnega življenja koroških Slovencev. Četudi se oglašajo zdaj pri njej leta z večjimi nadlegami in jo tare bolezen, njeno srce je še vedno mlado in polno idealizma.

Radovan Gobec. Rojen je bil sicer v Istri, leta 1909 v Podgradu, pa vendar smo ga sprejeli na spored našega koncerta, ker je preživel svoja mlada leta na Koroškem, ker se on sam in njegovi vrstniki še živo spominjajo dogodivščin iz prvih šolskih let v Šmihelu nad Pliberkom. Kaj čuda, da so ga prav Šmihelčani vzeli v svoj program, toliko bolj, ker je Gobec pokazal svojo povezanost s Koroško prav s tem, da je izlil svoja čustva, ki mu jih vzbujajo spomini na blažena koroška leta, v pesem na Milkino himno »O Podjuna«, pesem, ki opeva kraje, kjer je preživljal svojo mladost. Študiral je na Glasbeni akademiji v Ljubljani, deluje kot ravnatelj Ljubljanskega festivala v Ljubljani, je skladatelj pesmi, kantat in operet.

Anton Jobst. Ne samo Podjuna in Rož, ampak vprav Zila nam je dala velike, v našem kulturnem življenju pomembne može. In tudi na sporedu tega koncerta se blesti ime Ziljana, četudi doslej na Koroškem manj znanega. Jobst je bil rojen leta 1894 na Brdu pri Šmohoru. Strokovno glasbeno znanje si je pridobil na Orglarski šoli v Ljubljani, kjer je za časa njegovega študija deloval kot učitelj znani skladatelj msgr. Stanko Premrl, čigar vpliv se v Jobstovih številnih cerkvenih in svetnih pesmih tudi pozna. Vendar je Jobst svojstven umetnik, ki zasluži, da mu na naših sporedih damo več mesta. Že dolgo vrsto let deluje kot organist v Žireh na Gorenjskem. Morda zakriva visoka umetnost v njegovih pesmih domačnost, kakršna veje na primer iz Kernjakovih pesmi, vendar je tudi Jobst ves naš, kar bomo spoznali, ko se bomo dodobra seznanili z njegovimi pesmimi.

Luka Kramolc. V Šentanelu nad Prevaljami, torej tudi na Koroškem, se je rodil leta 1892. Luka Kramolc, ta vedno nasmejani in prijazni glasbenik, zbiralec in izdajatelj ljudskih pesmi. Študiral je na Glasbeni akademiji na Dunaju, bil profesor na gimnaziji in živi sedaj v pokoju v Ljubljani. Tudi njegove harmonizacije so vse sočne in zvočne. S svojimi harmonizacijami in kot zborovodja pomaga širiti našo koroško pesem širom slovenske domovine. Prišel je s svojim zborom tudi že na Koroško in smo imeli priliko slišati, kako odlično, vzorno so podajali koroške narodne. Zelo lepe so zbirke koroških narodnih, ki jih je Kramolc izdal. S svojim solidnim strokovnim znanjem in svojo ljubeznijo do koroške domovine nam pomaga tudi odkrivati zaklade, ki jih hrani Koroška.

Šimen Olip. Kar po vrsti naštevamo med našimi skladatelji preproste poklice. Šimen je bil drvar, drvar tam Bogu za hrbtom, v visokih Selah. Zdravje mu pa ni pustilo, da bi ostal pri tem delu, postal je gostilničar. Ni mnogo njegovih pesmi. A, vendar, kar imamo od njega, je tako lepo, da brez njegove pesmi naj ne bi bilo koncerta. Spominjamo se še danes, s kakim burnim odboravanjem je bila sprejeta njegova pesem »O ti preburna ženska stvar«, ko so jo Selani zapeli leta 1936. na koncertu v Borovljah. Na tem koncertu pa bomo slišali spet eno in spet jo bodo zapeli Selani. Če bo letos spet tako, kot je bilo leta 1936. s Šimejevo pesmijo, bodo ostali vsi drugi zbori v senci? Bravo, Šimej in Selani!

Vrsta talentov se je vrstila pred nami. Ob takih talentih se vprašujemo kaj bi slovenska Koroška še vse ustvarila, če bi imela možnost tako neoviranega kulturnega razmaha, kot jo imajo drugi narodi. Prav zato z velikim upanjem pričakujemo ta koncert.

Dekle, še je čas za šolo!

Samo še dva tedna do začetka naših slovenskih gospodinjskih šol na Koroškem.

Zakaj pa ne gre vaša Marjanica še v gospodinjsko šolo — vprašuje soseda mamo. Pri nas smo bile vse, kar nas je gospodinj — od babice do mojih hčera — v gospodinjski šoli v Št. Rupertu ali Št. Jakobu. Vse smo zadovoljne, ker nam je v življenju vse prav prišlo! Tudi če gre v družini trda za delo ali za denar, se veliko zmore z dobro voljo!

O, saj sem jo že prijavila v Št. Rupertu, naj še moja Marjanica vidi, kako je lepo, če je več dekličev skupaj — za šolskimi klopmi, pri loncih ali kadar celo zaplešejo z metlami po velikih sobah — seveda danes je morda kaj bolj modernega, ampak smeti so bile že pred stoletji prav tako moderne kot danes . . .

Matere in očetje, prijavite vaše hčerke v gospodinjsko šolo v Št. Rupertu ali Št. Jakobu, da ne bo prepozno! S tem jim nudite še košček mladostnega veselja, kjer bodo še enkrat segle v globino svojega duha in ustvarile podlago za ideale, po katerih hrepeni vsako žensko srce!

STARŠI!

Ako želite katero svojih hčerá izobraziti za sodobno praktično gospodinjo, ki bo znala tudi v družini čuvati naši kulturni svetinji: vero in materin jezik, dajte dekle v kmetijsko gospodinjsko šolo v Št. Rupertu ali Št. Jakobu.

S poukom začnemo 3. nov. 1961.

NA KNJIŽNEM TRGU

Družinska pratika za leto 1962

Z veseljem sem vzel ta teden spet v roke Družinsko pratiko, ki je vsako leto ob izidu res prava pratika. Tudi izreki pri raznih mesecih so zanimivi. Letos je v pratiki dvanajst modrih izrekov o času, ki tako naglo teče slehernemu zemljanu.

V pratiki je pet daljših povesti, ki so za prijeten odmor po trudapolnem dnevu zvečer. Na svoj račun so to pot prišli tudi ljubitelji fotografiranja, ki bodo v pratiki našli članek o tej sodobni ljudski umetnosti . . . Za gospodinje in gospodarje je vsako leto nekaj reči, tako tudi letos. Za dobro voljo bodo smešnice. Tudi nekaj trdih orehov je, s katerimi si bodo za kratek čas belili glave naši mladi in stari ugankarji. Pratika ima seznam vseh obmejnih prehodov, novih izrazov za merjenje, slovenskih duhovnikov, ki so bili v Dachauu in še marsikaj kratkega in zanimivega.

Ta 144 strani debela žepna knjižica je nadvse poceni, saj jo dobiš za 5.— šil. pri raznih prodajalcih. Vsako leto je skoraj doslej pošla in ni reči, da ne bo tudi letos. Jo toplo priporočamo! — Naroča se pri Družbi sv. Mohorja, Viktringer Ring 26, v Celovcu.

Štirideset let pozneje...

(Quadragesimo anno)

V letošnjem letu ne praznujejo krščanski delavci le 70-letnico prve socialne okrožnice, katero je papež Leon XIII. izdal pod znanim imenom »Rerum novarum«. Natančno 40 let pozneje je papež Pij XI. izdal drugo veliko socialno okrožnico z začetnimi besedami »Quadragesimo anno«, kar pomeni: štirideset let pozneje ali ob štiridesetletnici. Tako smo v letošnjem letu obhajali spomin na izdanje dveh velikih socialnih dokumentov, katere nekateri imenujejo »magna charta« ali osnovna listina krščanskega socialnega nauka. Ne le, da je bila ta obletnica pred tridesetimi leti ugodna prilika, da papež zopet spregovori o važnem delavskem vprašanju, temveč je druga okrožnica papeža Pija XI. v najtesnejši zvezi in zelo važno dopolnilo prve.

Delavci soodločajo

Življenje ljudskih množic se je v desetletju pred in po prvi svetovni vojni silno spremenilo. Med vsemi kulturnimi narodi se je delavstvo organiziralo v odločen odpor proti gospodarskim tlačiteljem; nastale so mogočne delavske organizacije, ki so si kmalu priborile pravico posegati v javno življenje. K temu je mnogo pripomoglo tudi vedno bolj jasno gledanje na socialna vprašanja katoličanov. Tako so razmere dozorevale, da so morali vladajoči radi ali neradi deliti vladanje z novim stanom, to je delavskim stanom. Po splošni volilni pravici, ki je bila polagoma priznana v vseh državah, so prišli v državne zbore tudi zastopniki delavstva. Tudi se je vedno več kulturnih in političnih voditeljev začelo zavzemati za pravice delavstva in jih braniti v državnih zastopstvih. Tako že imamo pred prvo svetovno vojno uzakonjenih mnogo delavskih zahtev. Kot je že bilo omenjeno, pa je do tega prišlo v veliki meri prav po zaslugi socialne okrožnice Leona XIII.

Povsem nova doba je nastopila za delavski stan po prvi svetovni vojni. Ta vojna ni le porušila tisočletnih političnih ustanov in potegnila nove državne meje po celini Evrope, marveč je spremenila tudi mišljenje ljudi. Novi duhovni tokovi so zagrabili svet. Kar je bilo pred vojno bolj last posameznikov ali le najnaprednejših narodov, je po vojni postalo last vseh narodov Evrope in obeh Amerik. Mnoge nekoč gospodarsko nerazvite države so se začele naglo industrializirati. Tako je težišče socialnega vprašanja dobilo še večji poudarek: saj se je razširilo na vedno večje ljudske plasti delovnega sloja.

Nova vprašanja

Socialna okrožnica Pija XI. »Quadragesimo anno« govori ravno o tem, kako se je gospodarstvo spremenilo v zadnjih 40 letih. Zato je treba novih navodil, ki naj bodo katoličanom za vodilo v novih razmerah. Pokazalo se je namreč, da so tudi katoličani kljub prvi okrožnici še vedno v nekaterih vprašanjih nastopali neenotno. Tako so nastajali novi spori med katoliškimi sociologi in le nova okrožnica je mogla zopet zediniti dobromisleče.

Tako je 15. maja 1931 izšla druga velika socialna okrožnica »Quadragesimo anno«. Razdeljena je na tri dele; v prvem delu s hvaležnostjo ugotavlja papež Pij XI., kako velike dobrote so izvirale iz Leonove okrožnice. Sodobna socialna zakonodaja in razgibano organizacijsko delo sta najvidnejša sadova cerkvenih socialnih naukov.

Lastnina!

V drugem delu podaja okrožnica jasen nauk o socialnih in gospodarskih vprašanjih, ki so bila še ostala nerešena. To je predvsem vprašanje o lastninski pravici; saj so nekateri preveč poudarjali pravico izključno nad latnino brez vsakih obveznosti do družbe; tako se je še vedno zdelo, da je mogoče zagovarjati razbohoteni kapitalizem. Zopet drugi pa so se kar preveč približali drugi skrajnosti in vedno bolj zagovarjali kolektivno lastnino in učili nekak krščanski socializem. Prav v teh vprašanjih papež Pij XI. jasno odloči, da človekova privatna lastnina ni neomejena, temveč da mora človek svojo lastninsko pravico spravljati v sklad z občo blaginjo.

Delo — kapital — plača

Drugo pereče in nerešeno vprašanje je bilo, kakšno je razmerje med delom in kapitalom. Kapitalizem pripisuje glavni delež kapitalu (lastniku zemlje, tovarne), komunizem in mnogi krščanski sociologi pa so pripisovali glavni delež dobička delu, kot uči Marks: delo je edini vir vrednosti. Papež pa tem zmotnim naziranjem postavlja načelo: ne samo delu in tudi ne le kapitalu, temveč: porazdeljevanje ustvarjenih dobrin naj se ureja po pravcu obče blaginje in socialne pravičnosti.

Tudi o moralni upravičenosti mezdnega razmerja (plače) ni bilo dovolj jasnosti. Da delavec za svoje delo dobiva pravično plačo, je predpogoj socialnega miru. Ta plača pa mora biti v skladu s socialno pravičnostjo, ki zahteva, da je tolikšna, da more od nje živeti delavec in njegova družina. Pri določanju plač pa se je treba ozirati tudi na razmere v podjetjih in zato naj se uvede soudeležba na dobičku podjetja.

Katoličan — socialist

Tretji del okrožnice govori o spremembah, ki so nastopile v gospodarstvu in v socialnih sistemih. V tem delu zato najprej ugotavlja, da se je kapitalizem do skrajnosti razvil in njegova nesocialnost prihaja v najbolj grobi obliki do izraza v brezimnih organizacijah (karteli, trusti), proti katerim je celo država brez moči. Pa tudi socializem se je v tej dobi spremenil; razklal se je v milejšo stranko in na skrajno stranko ali komunizem. Ta slednja je ostala smrtna sovražnica Boga in krščanstva, čeprav tega tudi mnogi katoličani nočejo priznati. Milejši socializem pa je opustil v splošnem boj proti veri, vendar pa še vedno temelji na brezbožni osnovi in je zato nezdružljiv s krščanstvom. Zato velja: Nemogoče je biti dober katoličan in pravi socialist obenem.

Za obnovo družbe je sicer nujno potrebno, da se uvede pravični socialni red (papež predlaga stanovsko ureditev družbe), vendar pa je kot predpogoj vsake blaginje in reda obnova nravi. Socialna ljubezen, socialna pravičnost in poštenje! Pokristjaniti se mora najprej mišljenje ljudi, nato pa tudi vse gospodarsko življenje. V tem je pa tudi poroštvo božjega blagoslova.

Za mladino in prosveto

Oče mladih delavcev med nami

Častitljiv starček je že danes **kanonik Cardijn**, ki je kot mlad belgijski duhovnik začel z delom med mladimi delavci. To njegovo delo je danes pod njegovim vodstvom pognalo velike sadove; saj je organizacija mladih katoliških delavcev postala svetovna organizacija, ki po vseh delih sveta združuje milijone mladih ljudi.

V torek, 17. oktobra, je kanonik Cardijn obiskal Celovec in je zvečer govoril koroškim katoliškim delavcem v celovškem Domu glasbe. Tega srečanja z očetom mladih delavcev se je udeležilo tudi močno zastopstvo slovenske delavske mladine — fantovska in dekliška skupina. To srečanje so pripravili avstrijski mladi delavci v proslavo 15-letnice ustanovitve katoliške delavske mladinske organizacije po zamisli kanonika Cardijna v Avstriji. Od leta 1946 namreč deluje ta ustanova med avstrijskim delavstvom.

Pokret mladih katoliških delavcev je bil zelo razširjen že pred drugo svetovno vojno. Po začetnih težavah se je gibanje kmalu utrdilo v Belgiji; kmalu pa so tudi v Franciji in v Holandiji začeli združevati delavsko mladino po Cardijnovi metodi žosizma, kakor se je to gibanje imenovalo po začetnicah J. O. C. Zlasti pa se je Cardijnova zamisel dela med delavsko mladino razširila zato, ker je papež Pij XI. sprejel Cardijna, z zadovoljstvom poslušal njegovo poročanje, nato pa vzkliknil: »Vi ste mož, katerega potrebujem! Doslej so mi govorili samo o eliti. Vi ste pravi, ki mi govori, da je treba pridobiti delavsko množico. Res, delavec potrebuje Cerkve, prav tako pa tudi Cerkev potrebuje delavce.«

Po drugi svetovni vojni je zamisel žosizma prodrla med katoličane v vseh delih sveta. Tako smo videli na evharističnem kongresu v Monakovem zastopnike mladih katoliških delavcev iz Japonske, Afrike, Indije, Amerike, Evrope in Avstralije. K tej nagli rasti tega pokreta je pripomogla tudi vojna; saj so mladi evropski delavci kot vojaki ponesli v svet idejo žosizma. Biti namreč žosist, se pravi, biti povsod apostol Kristusa in Cerkve. Tako so tudi v Avstrijo prinesli to idejo mladi belgijski in francoski vojaki kot ujetniki, ki so vzbujali pozornost s svojim življenjem.

Kanonik Cardijn bo drugo leto star 80 let; rojen je bil v malem belgijskem mestu kot sin delavske družine, kjer je sam doživljal vso trdoto in zavrženost delavskega stanu v tistih časih. Še večja kot gospodarska revščina je bila duhovna revščina tedanjega delavca, posebno pa še delavske mladine. Tedaj je imel Cardijn kot preprost kaplan župnije Laaken v Bruslju dosti opraviti z delavci. Pri tem je ugotovil, da odpad od krščanstva med delavci vedno bolj narašča. Dobro je poznal življenje, bedo in veličino delavcev. Začel je zbirati okrog sebe mlade, na žrtve pripravljene delavce in z njimi iskal rešilne poti. O početkih svojega dela rad sam pripoveduje, kako je hodil pred tovarne iskat in čakat zgolj zato, da bi delavce pozdravil, spoznal, pridobil vsaj enega, dva, potem tri... Bogatini so ga črnili, da je komunist, reveži so mu očitno kazali svoje nezaupanje in farško sovraštvo in celo nekateri cerkveni krogi so ga imeli za prismuknjenega sanjača ali nevarnega nezadovoljneža, ki ga je treba onemogočiti...

Na Koroškem je bilo pred petimi leti vsajeno prvo seme Cardijnovega žosizma med mladimi delavci. Trda je ledina, katero morajo idealni katoliški fantje orati, saj na Koroškem krščanski delavski pokret nima prav nobene tradicije. Zato pa je toliko bolj potreben in nujen. Čeprav to gibanje pri nas še ni zajelo širšega območja, je vendar že rodilo prve sadove. Tako je iz vrst mladih delavcev stopilo že nekaj fantov in deklet na pot apostolata kot kandidati za duhovništvo ali redovništvo. In te skupine katoliške delavske mladine ne delujejo samo na področju nemškega ozemlja, marveč tudi po delavskih okoliših slovenskega dela Koroške.

Prvič smo imeli priliko kanonika Cardijna pozdraviti na Koroškem pred tremi leti, ko nas je navduševal v Kolpingovi dvorani za poslanstvo žosizma. Njegov obisk sedaj pa je vlil v naše sicer še slabotno delovanje novih impulzov. Saj poslušati ga in videti njegovo neomajno vero v pravilnost njegovega dela ter neugnano življenjsko silo, že to samo mora vžgati v mladih srcih nepreklicen sklep: hočemo uresničiti poslanstvo mladih krščanskih delavcev — Kristusa delavcem!

Veličastna je bila ta večer dvorana Doma glasbe. Iz raznih koroških krajev so bili tam mladi delavci in delavke, med njimi pa njihov častitljivi oče, ki je prišel, da potrdi svoje zveste mladi prijatelje v poslanstvu, ki vodi k pravi rešitvi delavskih vprašanj.

Z navdušenjem je Cardijn zaploskal, ko je ob koncu zaslišal, da bodo zapeli žosistično internacionalo tudi zastopniki slovenske mladine. Ti so potem pogumno zapeli: »Oj kvišku delavska mladina!« in želi od polne dvorane prisrčno ploskanje.

Cardijnova pot po Avstriji

V času od 14. do 20. oktobra je svetovnoznani kanonik msgr. Jožef Cardijn (izg. Kardejn), ustanovitelj gibanja krščanske delavske mladine, prepotoval Avstrijo in govoril o pomenu delavske mladine v današnjih časih. K temu ga je nagnila 15-letnica, ki jo slavi letos to gibanje, odkar se je začelo širiti tudi v Avstriji. Omenjamo, da je bil pred zadnjo vojno kanonik Cardijn tudi na Bledu, (katerega se vedno rad spominja) in v Rogaški Slatini. Po Gorenjskem in Štajerskem so se v tistih letih že začele zbirati skupine vajencev in drugih mladih delavcev po načelih tega apostola delavske mladine.

Kakor leta 1958, je tudi te dni kanonik Cardijn, ne oziraje se na svoje zdravje in svoja visoka leta (ima že 79 let), govoril delavski mladini vseh avstrijskih dežel. Dne 14. oktobra je prišel v Vorarlberg, kjer so ga pozdravili na meji. Potem je govoril v velesejmski dvorani v Dorbirnu. V nedeljo se je zbrala delavska mladina pri njegovi sv. maši v Inomostu, nakar je bila svečanost v veliki mestni dvorani. Isti dan zvečer je pa že govoril v Solnogradu in naslednji dan je bila tam skupna služba božja. Od tam je šel naprej v Linz in govoril v dvorani tovarne dušika. Dne 17. okt. je prišel v Celovec, kjer smo ga poslušali v koncertni dvorani. Naslednji dan je predaval zbrani štajerski delavski mladini in drugim prijateljem v Leobnu, v petek zvečer pa v St. Pöltnu. Soboto je posvetil Gradiščanski, kjer bo govoril popoldne, a zvečer bo že na Dunaju, kjer hoče v okviru svečane prireditve v Turnhalle navdušiti delavsko mladino avstrijskega glavnega mesta.

Cardijn se zaveda, da je treba veliko govoriti in razlagati, če se hoče rešiti to važno vprašanje za narode in za Cerkev, kot je vprašanje delavske mladine. Zato povsod rad govori in tudi povsod žanjejo njegove besede topel odmev. Tudi v njegovi rojstni Belgiji, med Flamci in Valonci, ljudje niso dolgo časa razumeli pomena skrbi za delavsko mladino.

Misijonska prireditev v Celovcu

Slovenski dijaki v Celovcu imajo svoj misijonski krožek, imenovan po velikem koroškem rojaku dr. Lambertu Ehrlichu, ki je bil neumoren apostol misijonske misli med Slovenci.

Tudi za letošnjo proslavo so dijaki pripravili lep spored. Mogočen mešan pevski zbor je pod vodstvom profesorja dr. Cigana zapel več misijonskih pesmi, med katerimi je najbolj ugajala pesem o Kristusovem poslanju: »Dana mi je vsa oblast...« Vmes so dijaki in dijakinje podale nekaj deklamacij, eden izmed študentov pa nam je v govoru nanizal niz lepih misijonskih misli. Tudi dr. Polanc nas je pozval na sodelovanje pri katoliških misijonih.

Osrednja točka programa pa je bila misijonska igra: »Tri modrosti starega Vanga«. Igra prikazuje življenje kitajskih kristjanov za časa boksarske vstaje pred 60. leti. Napisal jo je francoski ljudski pisatelj Gheon na osnovi pripovedovanja misijonarja iz Kitajske.

V nekem kitajskem misijonu je živel stari mož z imenom Vang. Bil je kristjan, premožen, moder in z vsem srcem je ljubil kitajsko nacionalno umetnost: boksanje. Ker je bil star, je svoje premoženje prepustil svojemu sinu, ki je bil tudi kristjan, toda umetnosti boksanja sin ni doumel, kar je napolnjevalo z žalostjo očetovo srce. Pač pa je v vasi našel ubogega Čiang fu Tanga, ki je kar gorel za umetnost boksanja; njemu je razodel stari Vang vse skrivnosti njegove umetnosti.

Tedaj pa je izbruhnila vstaja boksarjev. Vsi temni elementi dežele so se združili in satansko uničevali vse, kar se jim je ustavljalo. Najbolj pa so preganjali kristjane: Tudi mladi Ciang fu Tang se jim je pridružil; postal je celo njihov voditelj. Kot žrtev je padla tudi Vangova družina. Sam Ciang fu Tang je lastnoročno pomoril vso Vangovo družino v času, ko je bil stari Vang odsoten. Neizmerna je bila bolečina starega Vanga, ko se je vrnil na uničen dom. Sklenil je maščevanje.

Po zatrtem uporu so bili uporniki pomiloščeni, toda strašne krivice Vang ni mogel odpustiti. Saj mu je bilo uničeno vse premoženje in potomstvo. Pa so mu prigovarjali kristjani, še le misijonarju se je končno posrečilo, da je starega Vanga pripravil do besede: »Odpuščam...« Pretresljivo je bilo prvo srečanje Vanga z nehvaležnim Ciang fu Tangom: v moči Kristusove ljubezni mu je odpustil in ga končno celo sprejel za svojega sina.

Študentje so težko igro zelo lepo podali, tako da je gledalce močno prevzelo dogajanje na odru. Zlasti oče Vang, Ciang fu Tang in hudič so bili prav odlični.

Pomenek z domačim vrtnarjem

Vsako živo bitje na zemlji je primorano boriti se za svoj obstanek, tako tudi naše kulturne rastline, kajti tudi njim grozijo številni škodljivci in okvare. Najrazličnejše okoliščine povzročajo, da postajajo naše kulturne rastline vse bolj občutljive kot divje rastline, ker je človek v svojo korist pogosto spremenil njihove lastnosti po svoji volji. Presadil je divje rastline v druga podnebna področja, kjer je zemlja in vreme drugačno kot v pradomovini. Skušamo doseči kar največje pridelke in zato izbiramo posebne eksemplarje poedinih plemen in na njih preizkušamo, kako bi jih napravili bolj plemenite. Tako je iz navadnega zelja nastala koleraba, cvetača itd.

Seveda so šli vsi tozadevni ukrepi na rovaš odpornosti rastline in se je tako povečala njih občutljivost in sprejemljivost za najrazličnejše bolezni in škodljivce. Škodljivci se stalno razmnožujejo in na novo dohajajo zaradi mednarodne trgovine in prometa. To dvoje je povzročilo, da so se razmnožili pri nas tuji zajedalci kot rja, listne uši, mrčes itd., da moramo nekatere od njih skoroda že smatrati za domače škodljivce, tako n. pr. phitophoro, koloradarja, plesen itd. Po drugi strani pa prizadevajo škodljivci, ki so pri nas doma, sedaj v tujini ljudem veliko skrbi.

Vse to je človek spoznal že pred stoletji. Albertus Magnus, Bolstätski grof, je pisal leta 1193 knjigo o rastlinskih boleznih ter opisal znake teh bolezenskih pojavov na rastlinah. Šele konec 19. stoletja in tekom 20. stoletja so točna znanstvena raziskovanja dognala točne vzroke teh pojavov, diagnostiko, in nato profilakso ter način zatiranja, terapijo.

Kdaj je rastlina bolna? Če poveša lončnica na oknu svoje liste in cvete? Smo li mi že bolni, če nas žeja? Ne! Toda lahko zbolimo, če predolgo ne moremo potešiti žeje ali če imamo premalo piti. Je li češpljevo drevo na dvorišču bolno, če je polno uši? Ne, tudi vojaki še niso bolni, če jim podobne živalce lezejo po telesu. Toda rastlina in človek lahko zbolita zaradi zajedalcev, ki prinašajo s svojimi strupi bolezenske klice.

Rastlina je bolna, če je njena življenjska dejavnost tako različna od norme, da se pojavijo okvare njenih organov.

Hranila, kisik, dušik, vodik, žveplo, fosfor in sledni elementi se razkrajajo pri više razvitih rastlinah s pomočjo korenin rastline, da jih more ta v raztopljeni obliki sprejeti vase po zamotanem kemičnem

Obiščite mojo stalno razstavo o gospodarstvu, poljedelstvu, gospodinjstvu in tehniki (prispeli novi kmetijski stroji, pralni stroji, radioaparati itd.)

JOHAN LOMŠEK

ŠT. LIPŠ, TIHOJA, P. Dobrla ves

postopku. Le ogljik srka rastlina naravnost iz zraka. Vsi ti kemični postopki, ki jih imenujemo presnova, potrebujejo vodo kot snov za topljenje. Brez vode ni življenja!

Večina bolezni nastane zaradi vpliva živih bitij, ki jih imenujemo s skupnim nazivom — zajedalci ali paraziti. Te okvare so v nasprotju z maloštevilnimi neparazitnimi okvarami, kot zastrupljenje zemlje, toča, strela ali vihar, navadno nalezljive. Naravno so velikega pomena za dobro počutje rastline zunanji činitelji, na katere pa pogosto lahko vplivamo, če ustvarjamo rastlini ugodne življenjske okoliščine. Nasprotno pa je težavno uravnavati notranje činitelje v rastlini sami. Brez dvoma se zgodi, da od dveh marelicnih dreves, ki rasteta v enakih okoliščinah drugo poleg drugega, eno oboli, drugo pa ne.

Bakterije, glivice, morejo vdreti v rastlino skozi najmanjše ranice na rastlini, kajti te bakterije delujejo vedno v tkivu rastlin. Živali napadajo rastline od zunaj. Nevarnost, ki grozi našim varovancem od strani bakterij, je velika zategadelj, ker se te glivice silno hitro množijo. V ugodnih okoliščinah se razmnožijo v teku 24 ur v toliko novih bakterij, da jih komaj označimo s 14 mestnim številom. Če so okoliščine za te bakterije manj ugodne, da se morejo deliti le vsako uro, jih v enem dnevu vseeno nastane še vedno 16 milijonov. Poleg vsega tega pa jih zaradi njihove malenkostne teže prenašajo še zrak, živali in ljudje. Na srečo pa se morajo tudi bakterije boriti za svoj obstanek in jih ta borba močno redči. Kot rastline brez listnega zelenila ne poznajo asimilacije ogljikove kisline in morajo zavoljo tega jemati to življenjskovažno snov iz živih in mrtvih organizmov.

Prave glive, rja, plesen in druge glive so sestavljene iz glivičnega telesa, ki razvija različne vrste trosov, katere razmnožujejo veter, voda, človek in živali. Te glive rabijo za svoj razvoj neobhodno vodo.

Živalski škodljivci so sesalci in mrčes. Splošen pojav v našem kmetijstvu so oglodana in obgrizena drevesa in plodovi. Če te škodljivce držimo v mejah, popolnoma uničiti in iztrebiti jih ne smemo, lahko omejimo škodo, ki bi jo sicer lahko povzročili, če bi njih števila ne omejevali.

Tudi ptiči so od časa do časa lahko škodljivci. Le pomislimo na sicer tako koristne škorce in kose, ki se tako radi zbirajo na dozorevajočih češnjah.

Voluharji in druge miši grizejo korenike naših kulturnih rastlin. Njih število pa se da omejevati s pravilnim postavljanjem vab.

Največjo skupino živalskih škodljivcev tvorijo razne vrste mrčesa, proti kateremu moramo intenzivno in pametno nastopati. Ta mrčes se deli v mrčes, ki grize, in mrčes, ki sesa. Ose, bramorji, gosenice, stonoge, polži in drugi spadajo k prvi skupini, medtem ko spadajo najrazličnejše ušice, skržati in listne uši v skupino mrčesa, ki sesa.

Za zaščito naših rastlin se poslužujemo poleg kemičnih pripomočkov tudi še kulturnih ukrepov, kot so to izboljšavanje zemlje, izbira sort, bajcanje semenja in sadik, pravočasna setev in košnja, ravnavanje potrebe po vodi in zaščita pred pozebo.

Načini, ki se jih poslužuje zaščita rastlin pri opravljanju svojih nalog, so tako mnogostranski, da jih tu ne moremo naštevati. V glavnem gre pri teh za pospeševanje koristnih činiteljev, mehanične načine zatiranja potom uničevanja obolelih rastlin in gnezdišč gosenic ter za uporabo kemičnih sredstev za zatiranje mrčesa in glivičnih bolezni.

Delovni dan šolskega otroka

● Zjutraj zbudimo otroke pravočasno, da imajo še dovolj časa za umivanje in zajtrk na razpolago.

● Pri umivanju ne smemo biti popustljivi. Otrok naj se umije s hladno, toda ne premrzlo vodo do pasu. Namen jutranjega umivanja je, vse telesne funkcije čimbolj poživiti.

● Nekateri otroci so že tako prevzeti od šolskih stvari, da ne morejo mirno pojesti. Pazimo, da bo mleko ali kava primerno topla, da ju bo otrok lahko mirno in brez nervoze popil, da ne bo šel s praznim želodčkom od doma. Da ne bo lačen, mu zavijemo kos kruha s sadjem ali marmelado in denimo v torbico. Med šolskim odmorom bo tak otrok z veliko večjim tekom pojedel, česar zjutraj ni mogel.

● Po šoli prihajajo nekateri otroci domov zelo izčrpani, drugi pa so živahni in ne kažejo utrujenosti. Hitro odložé torbico, pa so že pri mizi ali kakem opravilu. Izčrpane otroke ne silimo takoj k jedi, ampak k počitku. Spočitemu otroku bo šla jed mnogo bolj v slast.

● Kosilo naj ne bo zatožna klop, ampak prijeten dnevni dogodek, ki daje otroku priliko, da se z družino razgovarja o mnogih zanimivostih, ki jih je čez dan doživel.

● Obed šolskega otroka naj bo v splošnem enak obedu odraslih ljudi, le preveč začinjen ne sme biti. Vsebovati mora tudi veliko zelenjave in sadja.

● Po kosilu ne silimo otroka h knjigam, čeprav bi bilo iz vzgojnega stališča to pravilno. Ni pa priporočljivo iz zdravstvenih razlogov. Sedenje ovira prebavne organe pri njihovem delu, poln želodec otroka leni, zato tudi njegovo učenje ni uspešno.

● Pri otrocih, ki imajo popoldanski pouk pa moramo paziti, da preživé čas do pouka tako, da se telesno preveč ne izčrpajo. Utrujen otrok je nepazljiv, slabo sprejema in pouk izgubi zanj več kot polovico svoje vrednosti. Kosilo za te otroke naj bo pripravljeno ob pravem času. Težke jedi so za opoldansko hrano takim otrokom neprimerne, ker jim preobteže želodec.

● Pred spanjem naj se otroci temeljito umijejo s toplo vodo in milom. Čiščenje zob je zvečer važnejše kot zjutraj.

● Že zgodaj navajajmo otroke k pazljivemu ravnanju z obleko. Takoj po prihodu iz šole naj se preoblečejo, še preden sedejo k mizi. Še več pazljivosti kot zgornja obleka pa zasluži perilo, ki ga nosijo naravnost na koži.

● Otrok, ki ima doma red in ki je duševno dovolj razvit, bo v šoli lahko sledil pouku in bo ob vsakdanjem učenju in pisanju domačih nalog lepo napredoval. Zato moramo paziti, da se bo zavedal, da je njegova prva dolžnost učenje. Navadimo ga na določen dnevni red in skrbimo, da bo vsak dan ob istem času delal zase, za bodočnost. V prostem času pa mu igre ne kratimo!

Ženitna posredovanja

Ženitna posredovanja so že dolgo znana. V novejšem času pa se ponekod vedno bolj kot ženitna posredovalnica uveljavljajo časopisni oglasi. Po zadnji vojni se tudi v ženskih časopisih vedno bolj večajo stolpci ženitnih oglasov. To dejstvo je sprožilo zadnje čase v nekaterih zahodnih ženskih časopisih živahne razprave. Tako beremo različna mnenja o tej stvari.

Urednica nekega ženskega časopisa, ki prinaša posebno veliko ženitnih oglasov, si je prizadevala najti dokaze za in proti ženitnim oglasom. V ta namen je obiskala nekaj tistih, ki so oglašali v njenem listu in se pogovorila z njimi. Izbrala je ljudi raznih slojev, razne starosti in socialnega porekla.

Tako je ugotovila:

Od 30 oglaševalcev je bilo 26 takih, ki so iskali resno in ne iz lahkomiselnosti zakonskega tovariša. Le štirje od 30 so se pošalili. Izvedela je, da se zatekajo k oglasom tisti ljudje, ki nimajo druge priložnosti, da bi se seznanili s primerno tovarišico ali primernim tovarišem. Največkrat so to prezaposleni ljudje, pa tudi taki, ki so že po naravi bolj boječi in samotarski. Med njimi so vdove, ki iščejo skrbne očetovske roke za odraščajoče sinove. Pa tudi vdovci iščejo žene, ki bi prinesle v osameli dom toplo materinsko skrb. Pa tudi starejših lahkoživcev, ki iščejo z vabljivimi oglasi mlade ženske, ne manjka. Vendar je bilo teh manj.

Te ugotovitve po mnenju urednice pričajo, da imajo ljudje le resne namene, da je taka posredovalnica le resna stvar in je ne gre obsojati.

Zanimiva pa so še nadaljna odkritja urednice in sicer: kateri ponudniki najbolj uspevajo. Tako na primer niso dobili prav nobene ponudbe oglasi starejših gospodov in gospa, ki iščejo prijatelja ali prijateljico za mirno, urejeno življenje. Prav redke ponudbe dobijo starejše ženske, ki imajo svoj poklic. Zanimivo je, da tudi ponudbe za priženitev ne vlečejo. Največ ugodnih ponudb so deležna dekleta med 20. in 30. letom, posebno tista, ki poudarjajo, da so revne in da gojijo šport. Pri moških pa so tehnični poklici s srednjo izobrazbo najbolj zaželjeni.

Ko seznanja urednica bralke z uspehom svojega poizvedovanja, dodaja še naslednjo misel: ženitnega posredovanja z oglasi v časopisih nikakor ne kaže obsojati. Seveda pa je tako posredovanje lahko samo prvi korak k bodočemu skupnemu življenju. Oglas more biti samo sredstvo, da se ljudje seznanijo. Preden se odločijo za skupno življenje, je potrebno, da dobro spoznajo drug drugega.

VEČ BREZALKOHOLNIH PIJAČ

Potrošnja brezalkoholnih pijač je v Avstriji v preteklih letih silno narasla. Leta 1954 je prišlo na prebivalca 3 do 4 litre brezalkoholni pijač. Leta 1960 pa je odpadlo na prebivalca v Avstriji že 14 litrov brezalkoholnih pijač. Vzrok za ta porast je gotovo vedno bolj naraščajoča motorizacija, tehnizacija obratov in naraščajoče zanimanje za šport. Če pa primerjamo potrošnjo brezalkoholnih pijač pri nas in v Ameriki, tedaj smo seveda še zelo zadaj glede tega. V Ameriki popije vsak prebivalec na leto 75 litrov brezalkoholnih pijač.

Tržno poročilo o živini in lesu

Položaj na trgu z živino se ni spremenil, a pojavljajo se že težave pri prodaji goveje živine za zakol in za pitanje. Ker je Italija poostrila uvozne ukrepe, so izostali za Italijo predvideni transporti goveje živine. To pa je seveda vplivalo na cene mlečnozobnega goveda, ki so ga doslej iz Koroške še lahko izvažali.

CENE:

Mladi biki 11.— do 11.50 šil. kg žive teže.

Voli 10.50 do 11.— šil. kg žive teže.

Krave 7.— do 8.— šil. kg žive teže (povpraševanje po teh je še največje), v izjemnih slučajih tudi 9.— šil.

Položaj na trgu s prašiči za zakol je ostal nespremenjen. Ponudba krije povpraševanje. Cene: 12.20 do 12.80 šil. kg žive teže. Pri posebnem dogovoru glede izrabe živali tudi 13.— šilingov. Živi mladi pujski: kg 15.— šil.

Na Koroškem primanjkuje klavnih telet. Cene na kmetiji: 16.— do 17.— šilingov kg žive teže.

LESNI TRG:

Po poletnem zatišju na lesnem trgu, ki je bilo letos izredno izrazito, je jesenska prodaja spet zaživela.

V avgustu mesecu je znašal izvoz rezanega igličastega lesa okroglo 258.000 kubičnih metrov in je presegel izvoz v juliju za 17.000 kubičnih metrov. V mesecih od januarja do avgusta 1961 je bilo iz Avstrije izvoženih vsega skupaj 2,052.000 kubičnih metrov rezanega igličastega lesa. Lani smo izvozili v istem obdobju 2,298.000 kubičnih metrov takega lesa. V teku letošnjega leta je nazadoval izvoz torej za 246.000 kubičnih metrov. Malo verjetno je, da bo v prihodnjih mesecih mogoče nadoknaditi ta zaostanek.

Italija je še vedno na prvem mestu kot uvoznik našega lesa in sicer s količino 1,245.000 kubičnih metrov, toda od maja dalje naš izvoz tja nazaduje. V Zapadno Nemčijo smo izvozili 518.000 kubičnih metrov. Tu se je izvoz v tem razmerju ustalil. Sicer je tudi tu nazadoval izvoz v primeri z lanskim letom kar občutno, toda povpraševanje je postalo zadnje čase večje. Zato je pričakovati v tem pogledu izboljšanje.

Izvoz obdelanega gradbenega lesa je nasproti juliju nekoliko narasel. Zmanjšal pa se je izvoz jamskega lesa. Celotni izvoz okroglega lesa (debel) je v primerjavi z lanskim letom nazadoval, kar je opaziti tudi pri izvozu drv.

Količina okroglega lesa je na Koroškem zaradi polomov v pretekli zimi veliko večja kot 1960 in znaša sedaj 400.000 kubičnih metrov.

Velike potrebe industrije papirja po brusnem lesu se še niso zmanjšale, zato tudi domače povpraševanje po njem ni še pojenjalo. Povečani uvoz iz vzhodnih držav more le začasno kriti najnujnejše potrebe. Cene sicer še niso določene za letos posekani les, a računajo s cenami okoli 400.— šil. za kubični meter franko vagon. Potrebe po borovem brusnem lesu so z uvozom iz Poljske nekoliko zmanjšali. Za ta sortiment plačujejo sedaj 325.— do 350.— šil. za kubični meter naložen na vagonu.

Kmetijske vesti

O AVSTRIJSKO-ITALIJANSKEM SODELOVANJU V LESNI TRGOVINI

Predsednik italijanskega združenja lesnih trgovcev je poudaril dobro italijansko-avstrijsko sodelovanje v lesni trgovini. To izjavo je podal spričo poročila nekega italijanskega časopisa, da se bo Italija potrudila dobiti iz Jugoslavije več lesa, da bo iz političnih vzrokov lahko omejila uvoz iz Avstrije. Kdor pozna jugoslovansko izvozno politiko ve, da to ni mogoče. Jugoslavija noče in ne more povečati izvoza svojega igličastega lesa, ampak bo izvoz svojega lesa prej omejila na ljubo izvozu lesnih izdelkov. Razen tega pa je jugoslovanski les dražji kot avstrijski.

PORAST IZVOZA IZ ZAPADNIH DRŽAV V VZHODNE

Zapadne države so lani izvozile v države vzhodnega bloka skoro 25 odstotkov več kot prej. To povečanje izvoza se zrcali v povečanem povpraševanju vzhodnih držav po jeklenih izdelkih in opremi za industrijska podjetja. Več kot polovico povečanega izvoza je prevzela Sovjetska zveza.

Sovjetska zveza je utrpela nazadovanje svojega izvoza in primanjkljaj v zunanji trgovini v vrednosti 280 milijonov dolarjev napram manj razvitim deželam. To je privedlo do tega, da je Sovjetska zveza prodala velike količine svojega zlata.

P * I * S * A * N * O * B * R * A * N * J * E

Emilijan Cevc:

PEHAR

(Iz zbirke »Preproste stvari«)

»Živel je kralj ...« pravi stara pripovedka. Živel je kralj, ki se mu je ljudstvo uprlo ter ga pregnalo iz rodne dežele. Moral je bežati čez devet gorá, devet vodá, devet dolin, dokler ni v deseti našel mirnega zavetja sredi kmetov in pastirjev. Postavil si je kočo iz smrekovih debel, majhno in toplo kakor srnjakovo ležišče ter odslej živel sredi dobrih, preprostih ljudi, sam njim enak, daleč od svoje krone in prestola. In da bi si prislužil vsakdanji kruh, je pletel košare, jerbase, koše in peharje. Ljudje so prihajali in bili veseli njegovega dela, kajti bilo je lepo in potrebno; v zameno zanj so prinašali kralju kruha, sira, vina in plodov svoje dežele... Tako je živel pregnani kralj leto in dan, živel dve leti in ko je bilo tretje poteklo, pravi pripovedka, so prišli njegovi zvesti ter mu vrnili prestol in slavo. In kralj je srečno vladal do smrti ...

Toda takemu koncu zgodbe naj verjame, kdor hoče — jaz mu ne! Prav nič mi ni všeč. Vedno bolj sem prepričan, da je bilo takole: Res so prišli pisani dvorjani z velikanskimi klobuki in perjanicami vseh barv, vsi kraljevi prijatelji še izza otroških let; res so prišli sivi starci, modrijani in svetovalci kraljevi; v črne halje so bili oblečeni, bele brade so jim padale do pasu, široki, nabrani ovratniki so jim kakor venec golobjih peres prekrivali ramena; res so prišli najmogočnejši grofje in baroni na iskrih konjih, vsak s svojim praporcem in grbom, kakor bi oživeli stari nagrobniki po cerkvah; res so prišli vojaki v zlatih čeladah, v oklepih iz pravega srebra, s helebardama in meči, mrki in junaški. Zadaj pa so stopali paži in najlepša dekleta s polnimi naročji darov, tako lepih in bogatih, da je vid jemalo. Prišli so in se poklonili in vojaki so udarili ob meče ...

»Veličanstvo, vrni se k nam, vrni se v svojo deželo! Nove dvore ti bomo pozidali sredi vrtov, najlepšo nevesto ti bomo izbrali, da je sam španski kralj nima lepše. Vsa dežela ti bo pokorna, tisoč — in tisočglava vojska bo poslušala tvoje ukaze ...«

Pa kaj je storil mladi kralj? — Nič!

Ozrl se je po gorski vasi, preko sivih skalin in vrhov. Črede ovac so prihajale z visokih pašnikov v stanove, zamolklo žvonkljanje kravjih zvoncev je pelo izza gozda, dimi domačih ognjišč so pokojno hrepeneli nad kočami. Pogledal je kmete in pastirje, ki so se v raševini začudeno gnetli ob svilnatih oblačilih plemičev ter izdihovali iz svojih teles težko moč dežele. Pogledal je roke, ki so se odvadile prstanov ter razpokale od dela in porjavele kakor drevesni lub, pogledal je izdelke svojih rok — potem pa rekel:

»Hvala lepa, ljubi moji! Saj je vse prav in lepo, ampak rajši ostanem pri svojih peharjih! To je lepše in koristnejše delo kot kovati postave in vladati ljudi in deželo. Pustite me v tem tihem miru!«

In kralj je pletel peharje še dalje. Posedal je pred kočo, uvijal med koleni rumeno slamo, namakal v škafu leskove in vrbove vitre in pletel peharje. Najprej dno, potem obod. »Pri srcu je treba začeti ...« je pravil. Od jutra do poldneva: dva peharja. Dovolj je bilo, da je živel in bil zadovoljen. Kajti resnično je bilo laže s peharji kakor z ljudmi. Slama se nič ne upira, vitre se lepo uvijajo pod prsti. Človeku se zdi, da opleta venec. Vitrnik mu je kar oživel v rokah; kar sam se je zajedal v muževni les, da se je zdelo, kot bi rezal v živo, sončno pomlad.

Tu nekje je zgodbe konec.

Vsi so pozabili na tega kralja in nobena zgodovina ga ne omenja. Kajti v zgodovini so veliki le tisti kralji, ki so pretočili mnogo krvi in bili krivi mnogih solza! Toda pripovedka se še spominja dobrega kralja kmetov, ki je pletel peharje ...

Resnično, pehar je nekaj tako prisrčno lepega, da me obide veselje, kadar se spomnim nanj. Moram se smejati kakor takrat, ko sem nerodnemu prijatelju pomagal pisati zaljubljena pisma.

Poznam dekle, ki je ljubilo dve stvari na svetu: štiriletnega nečaka, ki — pa tudi ker — je bil tako otroški kakor sama, in pa pehar. Res, pehar! Takrat sem se čudil tej ljubezni, zdaj se ne več. »Ali ni lep naš pehar?« je rekel tako preprosto in samo po sebi razumljivo, da smo ji morali samo pritrditi ... In »naš« je rekla! Lepo je govoriti v množini, kadar govorimo o dobrih stvareh. »Naš« pehar pomeni: moj pehar, bratov pehar, sestrin pehar, očetov, materin pehar in končno pehar slehernega človeka, ki sede za mizo ter seže vanj po kosu kruha ali prgišču orehov. Zakaj orehov. Zakaj dekle je imelo v peharju kruh in orehe. Kadar ga je prinesla iz shrambe, ga je držala z obema rokama, kakor bi pestovala otroka. Postavila ga je na mizo ter rekla: »Zdaj pa le jej; naša shramba je velika!« In potem: »Ali ni lep naš pehar?«

Kdo ve, če ga ni napravil tisti kralj iz pripovedke?

O, posoda iz žitnih stebel, ki si po podobi našega prgišča in ptičjega gnezda izoblikovala svoje telo! Zlata slama se je ukrivila, stebelce ob stebelcu se družno plete med voljnimi vitrami v kito; ponekod še gleda droben, izgubljen in prazen klasek iz nje. Nobenega okrasja ni na njem, stalna, lastna oblika mu zadostuje, kakor zadošča človeku skladnost njegovega telesa... In njegova duša še sanja o polnih žitnih

Otroci smo si včasih poveznjevali peharje na glavo in se sami sebi zdeli kakor Kitajci, ki smo jih videli naslikane v knjigi na podstrešju.

Lani je prišel v našo vas samostanski brat na biro s košem in hlapčičem. Stopila sva v hišo; ko sta v veži pokušala novo slivovko ter prigrizovala kruh in slanino, smo jima nanosili pehar krhljev, pehar žita, lonec medu pa še masla in masti ... Meniščiču se je kar srce smejalo. Razširil je roke, kakor bi hotel vse objeti, ter zaklical nad peharji:

»Bog daj, da bi bili vedno polni!«

In tak blagoslov preprostega srca je več vreden kakor mošnja cekinov.

Kajti pri nas imamo cel kup peharjev.

Eden je velik: v njem nosimo fižol iz kašče; star je že in slama štrli iz njega, kot bi mu poganjala zlatorumena brada. Dva sta majhna: v prvem je žito, v drugem pa koruza za kokoši. Četrti je spet zelo velik in stoji prav na vrhu police. Poln je krhljev in suhih hrušk, ves rjav je in lepljiv od mezgastih sokov suhega sadja ter diši kakor sušilnica. Dva pa počivata v krušni kadunji in sta vsa bela od moke in na robovih se ju drži posušeno testo. In v sedmem, ki je prav za prav že odslužil, ima na kupu cunj mačka svoje mladiče: dva sta tigrasta, dva bela in vsi so še slepi.

Toda najlepši spomini na pehar so združeni s svetim Miklavžem. Ne čevelj ne porisan krožnik ni tako pripraven za Miklavževe darove kakor pehar.

Zgodnje jutro, krmežljavo nebo, duh po snegu in zavrelem mleku — na mizi pa pehar, ki grozi, da se bo kar razlezel pod preobiljem hrušk, rožičev in fig, svinčnikov, peres, zvezkov, pipcev, nogavic in kaj vem še kakšnih dobrot. Na vrhu tega nebeškega kupa pa jaha parkelj iz kruha in zelo neumno gleda z rozinovimi očmi.

O, pehar, pehar, pehar!

Poznali so ga že davni očetje, ki so se jim roke in telo že zdavnaj izpremenile v cvetje in plodove zemlje. Na starodavnih podobah v puščavskih grobnicah so vklesane lepe žene, ki v svojem objemu nosijo lokvanjevim cvetom podobne peharje, polne sadja, bogovom in kraljem v dar. In njegovo ime še živi v imenih mrtvih kraljev poleg imena sonca in svetega skarabeja ...

Heinrich Böhl:

ZUMPENOVA

(Nadaljevanje in konec)

»Popolnoma vas razumem,« je rekla gospa Zumpenova, »samo neko malenkost je še treba urediti.« Vzela je mapo, jo prelistala in rekla: »Cena vašega kubičnega metra je za 30 pfenigov nižja od sledeče najnižje ponudbe. Predlagamo, da povišate ceno za 15 pfenigov. Še vedno boste najcenejši, poleg tega pa boste imeli 4500 mark več. Storite to takoj«. Berta je vzela iz svoje torbice nalivno pero in mi ga ponudila, jaz sem pa bil preveč razburjen, da bi lahko pisal. Dal sem mapo Berti in opazoval, kako je z mirno roko popravljala ceno, napisala končno vsoto in predala mapo gospe Zumpenovi.

»Sedaj pa,« je spregovorila gospa Zumpenova, »samo še malenkost. Vzemite svojo čekovno knjižico in izstavite ček v znesku 3000 mark. Mora biti bariran in od vas diskontiran.« To je rekla meni, vendar je Berta potegnila čekovno knjižico iz svoje torbice ter izpolnila ček.

»Nima kritja,« sem rekel tiho.

»Ko bo ponudba sprejeta, bo imel kritje,« je rekla gospa Zumpenova.

Morda tega, kar se je zgodilo, nisem razumel. Ko sva se vračala domov, je Berta povedala, da je srečna, toda jaz sem molčal. Izbrala je drugo pot. Vozila sva se skozi tiho mestno četrt. Gledal sem razsvetljena odprta okna. Ljudje so sedeli na balkonih in pili vino; bila je svetla in topla noč.

»Ček je bil za Zumpena?« sem tiho vprašal. Berta pa je prav tiho odvrnila: »Seveda«.

Pogledal sem mali Bertini roki, s katerima je gotovo in mirno upravljala vozilo. Roki, sem pomislil, ki sta podpisali ček ali stiskali tubo z majonezo. Pogledal sem navzgor — proti njenim ustom — občutil, da jih niti sedaj ne želim poljubiti.

Ta večer nisem pomagal Berti pri spravljanju avta v garažo. Nisem ji pomagal pomiti posodo. Popil sem velik konjak, odšel v delovno sobo in sedel za delovno mizo, ki je bila zame mnogo prevelika. Mislil sem na nekaj, stopil v spalnico, pogledal sem baročno madono, toda niti tam se nisem mogel spomniti, na kaj sem mislil. Zvonjenje telefona je prekinilo moje razmišljanje. Dvignil sem slušalko in nisem se čudil, ko sem zaslišal Zumpenov glas: »Vaša žena se je malo zmotila. Cene za kubični meter ni dvignila za 15, temveč za 25 pfenigov.«

Za trenutek sem pomislil in tedaj rekel: »To ni pomota. S tem se strinjam tudi jaz.«

Obmolknil je, potem pa med smehom dejal: »Vi ste prej razpravljali o vseh možnostih?«

»Sem.«

»Lepo, tedaj napišite še en ček za 1000 mark.«

»Pet sto,« sem rekel in pomislil: »Kot v slabem romanu, točno tako.«

»Osem sto,« je rekel Zumpen, jaz pa smeje »šest sto« in vedel sem, čeprav nisem imel izkušenj, da bo sedaj rekel — 750 — in ko je to tudi storil, sem odgovoril »da« in odložil slušalko.

Ni še bila polnoč, ko sem nesel po stopnicah ček Zumpenu v avto. Bil je sam in se je smejal, ko sem mu predal prepognjeni ček. Ko sem počasi stopal v hišo, Berte še vedno ni bilo; ni prišla niti takrat, ko sem še enkrat stopil dol po čašo mleka iz hladilnika. Vem, kaj si je mislila: »Sam se mora dokopati do tega, sam mora doumeti.«

Toda tega nisem nikoli doumel in to je bilo nedoumljivo.

Visoška kronika

62. Dr. Ivan Tavčar

Poklicali so kaplana, ki je imel s pogrebi in s previdenjem preobilo opravka, a vendar je prav hitro prišel, ker mu ni bilo neznano, da v lazaretu vojak z odrezano nogo vsak hip lahko umrje. Dolgo sta govorila, vmes je gospod nekaj zapisoval, potem je dal bolniku odvezo in končno je Marksu vodil levico, da je postavil znamenje svetega križa pod tisto, kar je bil »curé« napisal. Napisal pa je bil, da je težki jezdec Marks Wulffing, ko je ranjen ležal v lazaretu pri Turinu, na smrtni postelji spokorno in skesano priznal, da je na sodbi v Loki lažnivo pričal proti Agati Schwarzkoblerici, da je vse, kar je tedaj govoril, bilo izmišljeno, in da prosi njo in druge, da bi mu odpustili in prizanesli. Sam »curé« je to svedočbo podpisal in jo meni izročil.

V noči potem je Marks Wulffing umrl. Moja želja je, da bi mu svetila večna luč!

Ko sem se vračal, je bila spomlad tu; hruška in črešnja sta cveteli, in cela Poljanska dolina je nosila belo pečo. Nista me pričakovala Agata in Jurij, a sprejela sta me, kakor da sem vstal od smrti. Onemogel sem bil in vojna me je bila pohodila! Ali ta dva sta me objemala brez konca in kraja, in odprla sta mi vso svojo hišo. Po tej hiši se je takrat vlačilo malo dekletce, ki je sicer še komaj lazilo, pa s svojim glasom polnilo že skoraj vsak kot in kotiček. Tu in tam se je še vlegal Agati mrak na lice in njeno oko me je včasih spominjalo na poglede, s katerimi se je tisti dan, prej nego je stopila v vodo, ozirala po dolini navzgor.

Tisti čas je župnikoval pri nas gospod Janez Krstnik Šink. Takoj drugi dan sem se napotil k njemu ter mu izročil svedočbo, katero je bil Marks Wulffing na smrtni svoji postelji podkrižal in katero je bil gospod »curé« podpisal. Gospod Janez Krstnik je bil pravičen mož. Takoj prihodnjo nedeljo je s prižnice govoril in ljudem dopovedoval, kaka krivica se še vedno godi Agati Khallanovi, o kateri na tihem marsikdo v gorjanski svoji nespameti misli, da je morda le delala točo in nevihto. Ošteval jih je, da jih je obilo povešalo glave, nakar je prebral Marksovo svedočbo, govoril o njegovem podpisu in povedal, kako ga je Bog že na zemlji udaril, ko mu je zdrobil desno roko, s katero si je bil rano vrezal. Ljudstvo je bilo ginjeno. Pred cerkvijo se je vse trlo okrog Agate, da so ji stiskali roko. Tisti dan je bila naša gospodinja počeščena kakor mučenica, in gose je razvijalo pred mano, kar sem doživel spod Bog je zaukazal, da bodi konec njenemu trpljenju. Sam Peter Debeljak se nam je približal, ko smo hodili od božje službe proti domu, in prosil, da bi mu bilo odpuščeno. Podali smo si roke in obnovili staro prijateljstvo.

Zadovoljstvo se je znova oglasilo na Visokem. Spomin očeta Polikarpa se je ublažil, in kri človeka, katera je bila prelita po njegovi roki, ni več vpila do božjega stola. Tudi mene je zapustil spomin na bitke in vojne, razen onega, ki mi je tičal v prsih, kjer mi je nekaj kljuvalo noč in dan, kakor v uri, viseči na steni. Težilo me je, da nisem mogel poprijeti za nikako delo; dela je bilo obilo, jaz pa sem samo jedel pri hiši! Poizkušal sem delati, pa ni bilo mogoče, in Jurij in Agata sta me prav grdo oštevala, če sem se hotel lotiti najnedolžnejšega dela. Res je, da nisem prišel praznih rok k hiši, in lahko bi bil živel, ne da bi bil hiši v nadlego, ali človek, ki delati ne more, je vendar preveč pri hiši. In to je bilo, kar me je peklo! —

Ko je cvetje izginilo s travnikov in vrtov in ko je vročina prihajala, sem pri lepem vremenu lazil k njivi pod gozdom, tja, kjer mi je bil svoj čas oče povedal, da je visoški dve kmetiji meni namenil. Ravno na istem mestu sem legal v travo. Velikokrat sem tako ležal na soncu in nad dolino, ki je mrgolela pod mano; in takrat v preteklosti. Tu in tam se me je polastila želja, da bi umrl, ker sem bil sam sebi in drugim v težavo. Pa me je hitro zapustila ta želja, ker vojščak, ki leži težko ranjen sredi bojne poljane, ravnotako nerad umrje, kakor se nerad loči od sveta bogataš, sedeč pri polni skledi. V takih trenutkih sem dobro vedel, da te, naj si še tako zapuščen in siromašen, veže trdna veriga na nekaj, česar se vsak hip ne zavedaš: ta nekaj je — zemlja, na kateri si se rodil. To je naša edina neskaljena prijateljica, vedno ti kaže en in isti obraz, in zvesta ti ostane, če jo še tolikrat zatajiš! Ko tako ležim, mi sili iz ruše nova moč v onemogle ude, in prav vsaka koreninica pod mano poganja tudi v moje telo, da se čutim eno z zemljo, na kateri ležim. Zemlja domača — ni prazna beseda: del je mojega življenja, in če se mi vzame zemlja, se mi je vzelo tudi življenje. Ko si oglodan do kosti, ko te povsod preganjajo, kakor bi se bile gobe razpasle po tvojem telesu, te sprejme domača zemlja z istim obrazom, kakor te je sprejela nekdaj, ko so te še v zibel polagali. Nisi doživel spomladi, da bi te ne bilo objemalo njen ocvetje, in ne jeseni, da bi ti ne bila sipala svojih sadov. Mogoče, da je težko umreti — moja vera to ni! — ali toliko zapišem, da bi rajši umrl sredi domače doline bodisi od gladu, nego na zlatem stolu nemškega cesarja, kjer bi imel vsega na kupe!

„Gospodina" v celovškem gledališču

„Gospodina", obtežena z milijoni, a vendar na lahkotnih krilih Leharjeve morda najvedrejše glasbe je prišla na obisk v Celovec minuli petek. K sprejemu se je nabralo mnogo njenih občudovalcev skoraj kot ob prihodu kake sodobne filmske dive, kajti mestno gledališče je bilo ob premieri „Vesele vdove" razprodano.

Naj reče kdo kar hoče, Leharjeva „Vesela vdova" spada med operete, ki kljubujejo zobu časa, predvsem zaradi prekipevajoče, prešerne glasbe, ki s svojo sočnostjo učinkuje še danes, ko „musicals" in „glasbene revije" s svojim frenetičnim tempom človeku uničujejo živce še po napornem delovnem času v tej naši motorni in elektronski dobi. Vprav zaradi tega je izlet za 50 let nazaj v zlato dobo mirnega „fin de siècle" ali Jahrhundertwende pomirjujoč in blažilen obenem.

Celovška predstava je po prizadevanju režiserja F. Göda in dirigenta K. H. Brandta imela stil in živahni ritem, brez hlastave naglice, kot se za pravo veselo in bogato, a še tudi lepo vdovo spodobi. Predvsem velja to za skupinske prizore. Gina Klitsch je bila po pojavi odgovarjajoča „vdova", le malo več tega, kar kroži po svetu pot zaščitno znamko „dunajski charme" bi si želeli. Kajti ta lepa, a revna deklica, nato žena bogataša in končno zaželena vdova, je predvsem utelešenje „ženskega ideala" podonavske metropole v njenem „lepem času". Sunkovite kretnje sicer simpatične dame ter forsirani način petja temu idealu, žal, nista povsem odgovarjala. Njen pratner Franz Göd v vlogi Danila je bil tak, kot ga je v igralskem pogledu redkokdaj videti. Mešanica prefriganega trdoglavca s pariškim razvajenčkom žensk, izboren v mimiki in elegantnih gest, v petju pa seveda mnogo sončnih let oddaljen od tega, kar bi naj bil. Škoda, ker „Vesela vdova" nudi hvaležne pevske partije na prehodu med opereto in opero.

Naravnost klasični operetni par sta pa zato bila Rotraut Völkel kot Valencienne in Thomas Kleiber kot Rossillon, pri čemer je Völkel do konca uveljavila svoje ženske čare, Kleiber pa se je izkazal kot izredno kultiviran pevec. Tudi „Chez Maxim" smo bili, a ob vsem priznanju koreografiji Rudy M. Bachheimerjeve moramo reči, da je predvajani can-can bolj učinkoval po mladostni vnemi udeleženk, ki so skakale in vzklikale na vse kriplje, kot po prefinjenosti, ki je zanj značilna. Celovški can-can prav gotovo ne bi mogel navdihniti kakega Toulouse-Lautreca k njegovim podobam. Pa še enega je na vsak način treba omeniti: Knappov Njegoš je bil kot izrezan po njegovih neštevilnih naravnih eksemplarjih v blaženi „pontevetrinski" deželici, kjer prebivalci bolj ljubijo moško zabavo — v družbi čednih lahkokrilih deklic seveda, kot pa delo. Njegova stvaritev se je harmonično vključevala v igro celotnega ensembla. Pogosta uporaba rečenic, ki bi jih jezikoslovci postavili nekje v češko-srbsko-črnogorsko-slovenski četverokot, je dajala nekak za vse nerazumljiv „lokalni kolorit".

Pisec teh vrstic, ki je imel priliko videti „Veselo vdovo" v različnih deželah in slišati v različnih jezikih, meni, da je na splošno neprisiljenemu, tekočemu in lahkotnemu poteku te vesele zgodbe v „pontevetrinski deželici" pripomogel vprav genius loci.

a. l.

Športni kotiček

TRETJI SPODRSLJAJ ŠT. JANŽA

ŠT. JANŽ : SVETNA VES 1:4 (0:1)

Pred rekordnim številom gledalcev v Št. Janžu si je domače moštvo s tretjim porazom dokončno pokopalo vse upe na osvojitev prvega mesta.

Tekma je bila hitra in zanimiva do konca. Gledalci iz celega Roža so burno vzpodbujali domače moštvo, a jim kljub prednosti domačega igrišča ni uspelo zmagati. Zopet je težko razočaral napad, ki se je tokrat „izkazal" le s hitro igro in zelo netočnimi streli. Obrambo bi lahko pohvalili z izjemo vratarja, ki nosi krivdo za 2 prejeta gola. Najboljši igralec na igrišču je bil, kot navadno, neutrudni Gabriel I. v obrambi Št. Janža. Tudi mladi krilec Partl se je lepo izkazal z nekaj zelo uspelimi tehničnimi podvigi. Gostujoče moštvo, sestavljeno iz telesno idealnih igralcev, je pokazalo lep in kvaliteten nogomet. Z zmago nad Št. Janžem je ekipa Svetne vesi favorit št. 1 za naslov jesenskega prvaka.

22. oktobra se bo šentjanška ekipa na domačem igrišču pomerila z moštvom Vorwärts, Blato.

HOKEJ NA LEDU

KAC : TEV MIESBACH 7:0 (0:0, 5:0, 2:0)

Gost iz zahodnonemške prve lige je bil za domače atletike zelo žilav nasprotnik. Tekma je v primerjavi z uvodom mnogo pridobila po kvaliteti in borbenosti, tako, da smo bili lahko z domačo ekipo zelo zadovoljni. Seveda je v zadjih dveh tretjinah; v prvi je bila namreč izživgana zaradi močno ležerne igre.

Zopet je zablestel Lemon in tudi ostala dva Kanadčana sa ste izkazala tako, da lahko že sedaj rečemo, da bosta boljša kot Erwards in Hemmerling lani.

Uprava Mestne dvorane je storila nepričakovan in obžalovanja vreden korak. Ponovno je vpoklicala veseljaškega vratarja Huberja v moštvo, še več, išče še četrtega Kanadčana. Sicer ji ne moremo zanikati velike skrbi za športno vzgojo domače mladine, vendar bi ta mladina sčasoma morala najti svoje mesto v prvem, ligaškem moštvu. Seveda nameščanje tujih igralcev dobremu razvoju mladih igralcev močno škoduje, a kanadska imena so zadosten magnet za množice, ki bodo še polnile celovško „ledeno palačo". Napaka je bila storjena že pred tremi leti. Če bi v teh treh letih vzgojili dobro domačo ekipo, bi bila dvorana zaradi vedno boljše igre tudi vedno bolj polna. Tako pa si misli povprečen gledalec: „Huber je proč, Nace ne igra več, oni Kanadčan je poškodovan — škoda za denar." in razvajenega „povprečnega" ne bo več zanimala slabša igra.

To napako bo težko popraviti. Odgovorni lektorji jo rešujejo na svoj način — z iskanjem novih „kvalitetnih" Kanadčanov.

Filmska ocena

Bistrica v Rožu. — Sobota 21. 10.: Du gehörst mir (IVb). — Film prikazuje zakonsko nezvestobo in ga odsvetujemo. — Nedelja, 22. 10.: Zwei Bayern in Afrika (IVa). — Pustolovščine dveh Bavarcev v afriškem pragozdu. Za odrasle s premislekom. — Sreda 25. 10.: Die Welt von Morgen (IV+). — Dokumentarni film iz Japonske. Laboratorijski poizkusi kažejo naraščanje radioaktivnosti v deželi. Pretresljivi film stavi mnogo upanja v krščanstvo.

Borovlje. — Sobota 21. 10.: Zu heiss zum Anfassen (V). — Brutalna konkurenčna borba med dvema posestnikoma dveh nočnih lokalov in nemoralne plesne scene. Film odsvetujemo. — Nedelja, 22. 10.: Das süsse Leben (V). — Film prikazuje prazno veseljačenje gotovih rimskih aristokratskih in družbenih krogov. Odsvetujemo. — Torek 24. 10.: Keine Gnade für Tom Dooley (IVa). — Ameriški pustolovski film. Po koncu vojne se vojaki še naprej vojskujejo in s tem postanejo morilci. Za odrasle s pomislekom. — Yetrtek 26. 10.: Mordalarm in Scotland Yard (III+++). — Umor študentke iz mešanega zakona med črncem in belo žensko privede do resnih rasnih problemov. Kriminalni film, ki se priporoča.

Dobrla ves. — Sobota 21. 10.: Abschied von den Wolken (III). — Med vožnjo v letalu čez ocean pride do razburljivih dogodkov, ki ogrožajo življenje vseh potnikov. — Sreda 25. 10.: Geheimnis der gelben Narzissen (IVa). — Kriminalni film. Po mnogih umorih odkrijejo tolpo, ki tihotapi mamila.

Miklavčevo. — Nedelja 22. 10.: Ich liess mein Herz am Wörthersee (IVa). — Ljubezen po ovinkih med plavolaso otroško vrtnarico in bogatim študentom, ki se srečno konča ob zibelki predzakonskega otroka. Moralni zadržki. — Četrtek 26. 10.: Caltiki — Rätsel des Grauens (IVa). — Nemogoč nesmisel o ogromni enocelični pošasti, ki jo ubijejo z ognjem.

Pliberk. — Sobota in nedelja, 21. in 22. 10.: Conny und Peter machen Musik (III). Conny in Peter odkrijeta tatove v nekem hotelu ob morju. — Torek in sreda, 24. in 25. 10.: Geheimagenten im Einsatz (IV). — Krvava borba tajne policije radi ukradenih tajnosti.

Sinča ves. — Nedelja in ponedeljek, 22. in 23. 10.: Salomon und die Königin von Saba (IVa). — Svetopisemska zgodba o srečanju kraljice iz Sabe in kralja Salomona. Zgodba je na ljubo ljubezenskemu prizoru močno spremenjena. — Sreda in četrtek, 25. in 26. 10.: Der Schatz der Korsaren (IVa). — Pustolovski film. Dve tolpi se borita za neko skrito bogastvo na nekem otoku. — Petek in sobota, 27. in 28. 10.: Die zornigen jungen Männer (V). — Trije moški se borijo proti gospodarski in moralni nepoštenosti sedanjega časa.

RADIO

NEDELJA, 22. 10.: 7.30 Duhovni nagovor. — S pesmijo in glasbo pozdravljamo in voščimo. — PONEDELJEK, 23. 10.: 14.15 Poročila, objave. Pregled sporeda. — Zvočni obzornik. — 18.00 Kulturni davek koroških Slovencev. (1.) — TOREK, 24. 10.: 14.15 Poročila, objave. — Zbori pojejo. — SREDA, 25. 10.: 14.15 Poročila, objave. — Kar želite, zaigramo. — ČETRTEK, 26. 10.: 14.15 Poročila, objave. — K dnevu avstrijske zastave. — PETEK, 27. 10.: 14.15 Poročila, objave. — Stari znanci: Skodelica kave. — SOBOTA, 28. 10.: 9.00 Od pesmi do pesmi — od srca do srca.

Gledališče v Celovcu

Petek, 20. oktobra: **La Boheme**, opera (premiera). — Sobota 21. oktobra: **Die lustige Witwe**, opereta. — Nedelja 22. oktobra ob 15.00 uri: **La Boheme**, opereta. — Sreda 25. oktobra: **La Boheme**, opera. — Četrtek 26. oktobra: **Die lustige Witwe**, opereta. — Petek 27. oktobra: **La Boheme**, opera. — drama (premiera). — Sobota 28. oktobra: **La Boheme**, opera. — Nedelja 29. oktobra ob 15.00 uri: **Der Unbestechliche**, komedija.

Začetek predstav ob delavnikih ob 19.30 uri, ob nedeljah ob 15. uri.

KOMORNI ODER:

Sobota 21. oktobra: **Später Frühling**, komedija (premiera). — Nedelja 22., sobota 28., nedelja 29. oktobra: **Später Frühling**, komedija. — Začetek vselej ob 19.30 uri.

Mali oglas

Močna sadna drevesca in ribizelj nudi drevesnica **Marko Polzer**, P. St. Veit i. J. (Št. Vid v Podjuni).

»BOHEME« v MESTNEM GLEDALIŠČU

Jutri, v petek, bo premiera Puccinijeve opere »Boheme« pod glasbenim vodstvom opernega dirigenta Gustava Wiesenja, dočim je režija poverjena Fredu Schulze-Holzu. Sceno je zasnoval arh. Spurny. Sodelujejo člani domačega enesmbla. Zbore je pripravil Franz Gerstacker.

KOMORNI ODER:

PRVA PREDSTAVA V AVSTRIJI

V soboto bo na Komornem odru v Koncertnem domu prva avstrijska predstava ljubke komedije »Pozna pomlad« (Später Frühling), ki jo je spisal Jack Popplewell. Zrežiral je igro Ludwig Skumautz.

Več strelov na italijansko poslaništvo na Dunaju je bilo oddanih iz naglo vozečega avtomobila minulo nedeljo. Avtomobil se je tako naglo oddaljil, da ga službujoči policaji niso utegnili prepoznati in tudi ne pustil nekaj letakov, na katerih je bilo zapogledati prometno številko. Pač pa je zapisano: »Ne potrebujemo vlade, ki zabija svoj čas s tem, da se odmika od južnotirolskega boja za svobodo. Tudi Andreas Hofer je bil s privoljenjem dunajske vlade ustreljen kot upornik. Lahko zaprete stotine ljudi, nas pa ne boste dobili.«

STADLER Möbel

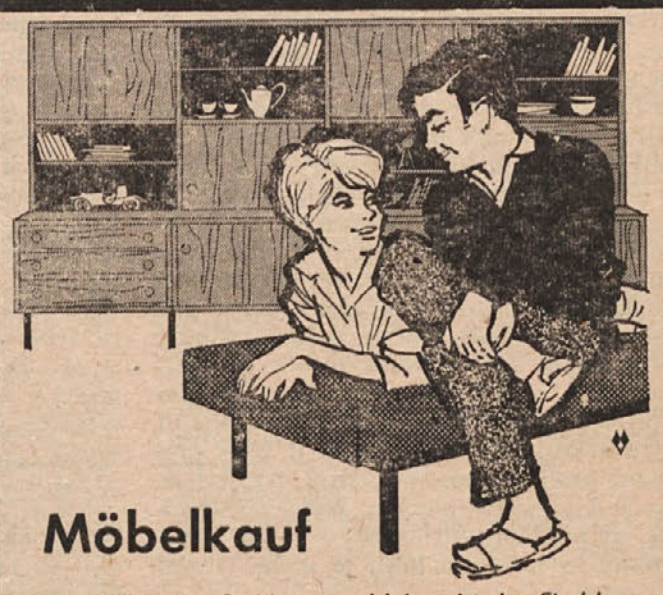

Möbelkauf

ist wirklich kein Problem — wichtiger ist das Einrichten gemütlicher Räume, die Auswahl der harmonischen Formen und Farben für das Heim, das ganz Ihrem Geschmack entspricht. Da sind wir die erfahrenen Fachleute, die Sie unverbindlich beraten.

- Unsere beste Reklame ist die ständig steigende Zahl zufriedener Kunden.
- Die Auswahl ist unübertroffen.
- Wir führen nach wie vor das günstigste Volks-Schlafzimmer.
- Besichtigen Sie unsere neue Teppich- und Vorhangstoffe-Abteilung.
- Beratung durch unsere Architekten und Zustellung mit eigenen Möbelautos kostenlos.
- Kreditgewährung zinsenfrei durch Eigenfinanzierung und SW-Kredit bis 30 Monate.

Diese Vorteile bietet Ihnen Ihr

Haus der guten Möbel

KLAGENFURT, Theatergasse 4 . Tel. 50-24, 52-62

Jung bleiben!

Elastisch bleiben — das ist eine Forderung unserer Zeit. Greifen auch Sie zum „Jungbrunnen der Natur" Die Wirkstoffe des Knoblauchs, in Weizenkeimöl gelöst, sind konzentriert in den geruchfreien Klosterfrau Aktiv Kapseln enthalten. Diese Kapseln dienen der Steigerung der körperlichen und geistigen Frische und des Wohlbefindens.

48 Kapseln S 27.—
Kurpackung 150 St. S 69.—
In Apotheken u. Drogerien

Klosterfrau Aktiv KAPSELN

nach Dr. Doerenkamp

Nainovejše kmetijske stroje, štedilnike, pralne stroje, gospodinjske potrebščine

ugodno in na obroke pri

HANS WERNIG

KLAGENFURT, Paulitschgasse (Prosenhof)

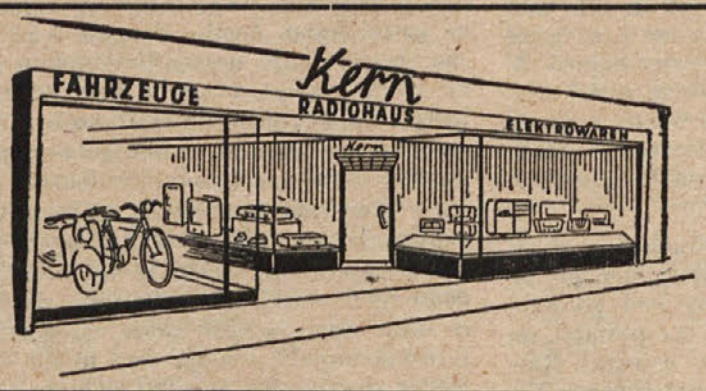

Radioaparati
Šivalni stroji
Kolesa
V VELIKI IZBIRI

Radiohaus KERN

Klagenfurt, Burggasse

Ugodna plačila na obroke

V Celovcu prodamo poceni

ŠTEDILNIK

Več poizveste pri upravi „Našega tednika-Kronike"

Blago, perilo

v veliki izbiri,

po ugodnih cenah

pri

L. Maurer

KLAGENFURT, Alter Platz 35

List izhaja vsak četrtek. — Naroča se pod naslovom: „Naš tednik — Kronika", Celovec, Viktringer Ring 26. — Naročnina mesečno 7.— šil., letno 80.— šil., za inozemstvo 6 dolarjev letno. — Lastnik in izdajatelj: Narodni svet koroških Slovencev. — Odgovorni urednik: Janko Tolmajer, Radiše, p. Žrelec. — Tiskarna Družbe sv. Mohorja, Celovec, Viktringer Ring 26. — Tel. štev. uredništva in uprave 43-58.